МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МИТНОЇ СПРАВИ
КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ ТА ТОВАРОЗНАВСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на

тему: «Особливості митного регулювання ринку цукру в Україні»

Здобувача вищої освіти другого рівня, ІІ курсу, ММЗ-22-1 групи,
спеціальності 073 «Менеджмент»,
освітня програма «Менеджмент митної справи»

_____ **Твердохліб Вероніка Юріївна**
(підпис)

Науковий керівник _____ **Чорна Тетяна Миколаївна**, к.т.н,
(підпис) доцент кафедри митної справи
та товарознавства

Гарант освітньо-професійної
програми _____ **Гребельник Олександр Петрович**,
(підпис) д.е.н, професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____
протокол від «24» 01 2024 № 7
Завідувач
кафедри _____ д.е.н. Гребельник О.П.
(підпис)

Ірпінь - 2024

Реєстрація № 7 31.05.2024

(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту

(до захисту, на доопрацювання) (дата)

Результати захисту добре 11.06.2024

(оцінка) (дата)

Голова комісії: _____ І.В. Ос

(підпис) (ініціали,

Члени комісії:

_____ Є.П. Ч

(підпис) (ініці

_____ О.В. Ма

(підпис) (іні

_____ Т.В. Ма

(підпис) (і

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10			
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	80		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
80	B	4 (добре)	14.12.2024	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	*Оцінка за шкалою ЄКТС*	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Б	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Факультет/навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Освітня програма «Менеджмент митної справи»

Затверджую

Завідувач кафедри

«10» 02 2023

Завдання на кваліфікаційну роботу (проєкт) здобувачу вищої освіти

Твердохліб Вероніки Юріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проєкту)

«Особливості митного регулювання ринку цукру в Україні»

Затверджена наказом ректора від «31» 12 2022 №139

2. Строк здачі закінченої роботи 16.01.24
3. Мета роботи аналіз системи митного регулювання вітчизняного ринку цукру та формулювання пропозицій щодо його удосконалення з врахуванням зарубіжного досвіду

Об'єкт дослідження ринок цукру України

Предмет дослідження інструменти митного регулювання ринку цукру

Орієнтовна база дослідження Державна митна служба України

4. Вихідні дані до роботи статті та монографії вітчизняних і зарубіжних авторів, матеріали періодичних видань , статистичні дані Державної статистики
5. Перелік графічного матеріалу рисунки, таблиці, графіки
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом) Роль митної політики в регулюванні ринку цукру в Україні. Митне регулювання ринку цукру в Україні. Напрями удосконалення митного регулювання вітчизняного ринку цукру

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів р	
		За планом	Фа
1	2	3	
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	25.09.2022	2
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	02.11.2022	0
3	Видача завдання науковим керівником	04.02.2023	0
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її керівнику	06.05.2023	0
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її керівнику	02.09.2023	0
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її керівнику	03.10.2023	0
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	23.11.2023	2
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	02.12.2023	
9	Попередній захист роботи	21.12.2023	2
10	Отримання відгуку керівника роботи	15.01.2024	1
11	Отримання зовнішньої рецензії	1.02.2024	1
12	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	27.01.2024	2
13	Захист роботи	07.02.2024	0

8. Дата видачі завдання «04»02 2023

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) _____ Чорна Т.М
(підпис) (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Гребельник О.П
(підпис) (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Твердохліб В.Ю
(підпис) (прізвище, ініціали)

Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота Твердохліб Вероніки Юріївни присвячена аналізу системи митного регулювання вітчизняного ринку цукру та розробленню пропозицій щодо його удосконалення з врахуванням зарубіжного досвіду.

В роботі висвітлено сучасні тенденції митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України; обґрунтовано політику протекціонізму в бурякоцукровій галузі України; представлено результати аналізу особливостей формування і функціонування ринку цукру в Україні; проаналізовано митні інструменти підтримання конкурентоспроможності вітчизняних виробників цукру; досліджено зарубіжний досвід митного регулювання ринку цукру; розроблено пропозиції щодо удосконалення митного регулювання ринку цукру.

Кваліфікаційна робота за повнотою розкриття теми та оформленням відповідає вимогам Положення про порядок виконання, оформлення та захисту кваліфікаційних робіт (проєктів) в ДПУ. Теоретичний і практичний матеріал роботи є достатнім, достовірним, обґрунтованим та належним чином структурованим.

Особистий внесок здобувача полягає в підборі та вивченні літературних джерел; дослідженні теоретичних та практичних аспектів теми кваліфікаційної роботи; моніторингу сучасних тенденцій українського ринку цукру, актуальності державної його підтримки, митних інструментів впливу на цукровий ринок та виявленні існуючих проблем; аналізі можливих шляхів удосконалення регулювання цукрового ринку в Україні. В процесі підготовки кваліфікаційної роботи Твердохліб В.Ю. проявила старанність та цілеспрямованість у розв'язанні поставлених завдань. Результати досліджень апробовано в рамках роботи Всеукраїнської науково-практичної конференції «Ефективність міжнародної економічної інтеграції» (м. Київ, Національний університет харчових технологій, 09 листопада 2023 р.) та опубліковано в тезах «Особливості регулювання експорту цукру з України» у збірнику матеріалів конференції.

Кваліфікаційна робота є завершеним дослідженням. Висновки, зроблені автором, повною мірою відображають зміст дослідження, є чіткими, послідовними і науково обґрунтованими. Отримані під час виконання кваліфікаційної роботи теоретичні результати дозволяють поглибити загальні положення щодо митного регулювання ринку цукру в Україні. Пропозиції, висвітлені в роботі, сфокусовані на основних заходах, які сприятимуть удосконаленню регулювання вітчизняного цукрового ринку задля підтримки вітчизняних виробників цукру, підвищення конкурентоспроможності продукції та розширення експортних можливостей галузі. В тексті зустрічаються незначні друкарські та граматичні помилки, проте вказаний недолік не впливає на загальну позитивну оцінку роботи.

В цілому, кваліфікаційна робота може бути рекомендована до захисту та заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка – Твердохліб Вероніка Юріївна – на присвоєння ступеня магістра.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи

_____ Чорна Т.М. «___» _____ 2024 р.
(підпис) (дата)

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти
Твердохліб Вероніка Юріївна
(прізвище, ініціали)
після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «14» 04 2024 р. № 7 та допущена/не допущена до захисту перед екзаменаційною комісією.

Завідувач кафедри _____ Зубрицький А.І.
(підпис)

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти Державного податкового університету

Твердохліб Вероніки Юріївни

«Особливості митного регулювання ринку цукру в Україні»

Актуальність теми. Вітчизняний ринок цукру є досить специфічним: з одного боку, Україна залишається одним із європейських лідерів з виробництва бурякового цукру, з іншого – тривалий час зберігалася тенденція до поступового зменшення обсягів виробництва продукції бурякоцукрової галузі. Галузь має стратегічне значення як з точки зору забезпечення внутрішнього ринку цукру, так і в контексті формування і зміцнення експортного потенціалу України. Наразі для України експорт цукру – це варіант розвантаження ринку та збільшення прибутків підприємств, що в умовах війни надважливо для поповнення держбюджету за рахунок надходжень від валютних операцій. В сучасних умовах перед державою стоять завдання, спрямовані як на захист внутрішнього ринку цукру від надлишкового імпорту, так і на розвиток експортних можливостей бурякоцукрової галузі.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в аналізі новітніх тенденцій митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України та обґрунтуванні політики протекціонізму в бурякоцукровій галузі України. Автором проаналізовано сучасні особливості формування і функціонування ринку цукру в Україні та узагальнено митні інструменти підтримання конкурентоспроможності вітчизняних виробників цукру. В роботі досліджено зарубіжний досвід митного регулювання ринку цукру з метою формування на його основі пропозицій щодо удосконалення митного регулювання ринку цукру в Україні.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. Автором чітко окреслено мету і завдання дослідження, що стосуються особливостей митного регулювання ринку цукру в Україні. У кваліфікаційній роботі витримана і представлена її структура, що охоплює актуальність, мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, елементи наукової новизни та практичну значущість. Текст роботи повною мірою проілюстрований табличним та графічним матеріалом належної якості.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність. Висновки, зроблені автором, відображають зміст дослідження, викладені в логічній послідовності і є науково обґрунтованими. Отримані під час виконання кваліфікаційної роботи теоретичні результати дозволяють поглибити загальні положення щодо митного регулювання ринку цукру в Україні. Пропозиції, сформульовані в роботі, сфокусовані на основних заходах, які сприятимуть удосконаленню регулювання вітчизняного цукрового ринку задля підтримки вітчизняних виробників цукру, підвищення конкурентоспроможності продукції та розширення експортних можливостей галузі.

Наявність недоліків. На нашу думку, в роботі було б доцільно більш чітко розмежувати митні інструменти регулювання імпорту та експорту цукру. Крім того, в тексті зустрічаються незначні друкарські та граматичні помилки. Разом з тим, вказаний недолік не впливає на загальне позитивне враження від роботи.

Загальний висновок і оцінка роботи. В цілому зміст роботи повністю розкриває її тему, інформація, представлена в кваліфікаційній роботі, є достовірною. Робота викладена структуровано, змістовно, відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту з позитивною оцінкою.

Рецензент:
д.е.н., професор
професор кафедри
економіки праці та менеджменту
Навчально-наукового інституту економіки і управління
Національного університету харчових технологій Наталія СКОПЕНКО

Відділ кадрів
Підпис(и) Н. Скопенко
затверджую.
Нач. відділу кадрів НУХТ С. Бессер
15 квітня 2021 р.

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Твердохліб Вероніка Юріївна

Курс/група_____МММз-22-1_____

Тема дипломної роботи

Особливості митного регулювання ринку цукру в Україні

П. І. Б. наукового керівника

Чорна Тетяна Миколаївна

Дата захисту: 22.01.24

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 100,00%
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень – посилання, цитування; і неправомірних запозичень – пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 0,00%, цитат 0,50%.

Відповідальна особа за перевірку на кафедрі М. Іщук

ЗМІСТ

ВСТУП……. 3
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ…… 2
РОЗДІЛ 1. РОЛЬ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В РЕГУЛЮВАННІ РИНКУ ЦУКРУ В УКРАЇНІ…… 6
1.1. Сучасні тенденції митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України……. 6
1.2. Обґрунтування політики протекціонізму в бурякоцукровій галузі України…..... 13
РОЗДІЛ 2. МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦУКРУ В УКРАЇНІ……. 21
2.1. Особливості формування і функціонування ринку цукру в Україні…… 21
2.2. Митні інструменти підтримання конкурентоспроможності вітчизняних виробників цукру…….. 38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЦУКРУ……... 48
3.1. Аналіз зарубіжного досвіду митного регулювання ринку цукру……. 48
3.2. Пропозиції щодо удосконалення митного регулювання ринку цукру…. 53
ВИСНОВКИ……. 55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 58
ДОДАТКИ…… 63

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

ДМСУ – Державна митна служба України

ЄС – Європейський союз

ЗЕД – Зовнішньоекономічна діяльність;

КМУ – Кабінет Міністрів України

МКУ – Митний кодекс України

ПВЗВТ – Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі

ПДВ – податок на додану вартість

СОТ – Світова організація торгівлі

УКТ ЗЕД – Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності

ВСТУП

Актуальність теми. Вітчизняна бурякоцукрова галузь має стратегічне значення як з точки зору забезпечення внутрішнього ринку цукру, так і в контексті необхідності формування і зміцнення експортного потенціалу України. Разом з тим, перед виробниками цукру постає ряд проблемних питань, вирішення яких потребує державної підтримки. Вступ України до Світової організації торгівлі, підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом відкриває перед Україною світовий ринок цукру, конкуренція на якому буде чинити вплив і на внутрішній ринок. Крім того, перешкоди для експорту українського цукру виникають внаслідок необхідності адаптації до світових та європейських стандартів значної кількості нормативно-правової та нормативно-технічної документації у сфері регулювання цукрової галузі України.

Стан і ступінь розробки проблеми і в спеціальній літературі. Проблемам становлення та розвитку ринку цукру присвячені праці вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, вивчаються особливості світового [6], регіональних [1, 6] та вітчизняного [2, 39, 43] ринків цукру й тенденцій їхнього розвитку, вплив митної політики на ринок цукру в Україні [31]. Досліджуються теоретичні та практичні засади конкурентоспроможності продукції цукробурякового виробництва [19]. Аналізуються проблеми якості галузевої продукції [4, 59, 71] та можливості розширення її асортименту [24,26, 56].

Мета роботи – аналіз системи митного регулювання вітчизняного ринку цукру та формулювання пропозицій щодо його удосконалення з врахуванням зарубіжного досвіду.

Відповідно до мети сформульовані наступні *завдання дослідження:* розглянути сучасні тенденції митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України; обґрунтувати політику протекціонізму в бурякоцукровій галузі України; вивчити особливості формування і функціонування ринку цукру в Україні; проаналізувати митні інструменти підтримання конкурентоспроможності вітчизняних виробників цукру; дослідити зарубіжний досвід митного

регулювання ринку цукру; розробити пропозиції щодо удосконалення митного регулювання ринку цукру.

Об'єкт дослідження – ринок цукру України.

Предмет дослідження – інструменти митного регулювання ринку цукру.

База дослідження – Державна митна служба України.

Під час підготовки статті використано наступні *методи дослідження* – збір інформації, її аналітичне опрацювання та теоретичне узагальнення, групування, порівняння; статистичні методи – для кількісної оцінки та аналізу експортного потенціалу бурякоцукрового виробництва; методи економіко-статистичного аналізу, зокрема табличний – для наочного відображення результатів дослідження; графічний – для ілюстрації динаміки показників розвитку цукрової галузі та її зовнішньоекономічної діяльності. Інформаційною базою дослідження стали наукова і спеціальна література; відповідні законодавчі акти, а також міжнародні та національні нормативні документи; статистичні дані Державної служби статистики України, Державної митної служби України, що демонструють тенденції розвитку цукрової промисловості, динаміку показників експорту; монографії та статті вітчизняних і зарубіжних авторів; матеріали періодичних видань та ін.

Науково-практична значимість одержаних результатів. Отримані під час виконання кваліфікаційної роботи теоретичні результати дозволяють поглибити загальні положення щодо митного регулювання ринку цукру в Україні. Пропозиції, висвітлені в роботі, сфокусовані на основних заходах, які сприятимуть удосконаленню регулювання вітчизняного цукрового ринку задля підтримки вітчизняних виробників цукру, підвищення конкурентоспроможності продукції та розширення експортних можливостей галузі.

Особистий внесок здобувача полягає в підборі та вивченні літературних джерел; дослідженні теоретичних та практичних аспектів теми кваліфікаційної роботи; моніторингу сучасних тенденцій українського ринку цукру, актуальності державної його підтримки, митних інструментів впливу на

цукровий ринок та виявленні існуючих проблем; аналізі можливих шляхів удосконалення регулювання цукрового ринку в Україні. Обговорення та узагальнення результатів досліджень здійснено спільно з науковим керівником кваліфікаційної роботи.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження апробовано в рамках роботи Всеукраїнської науково-практичної конференції «Ефективність міжнародної економічної інтеграції» (Київ, Національний університет харчових технологій, 09 листопада 2023 р.) та опубліковані в тезах «Особливості регулювання експорту цукру з України» у збірнику матеріалів конференції [61].

Структура і об'єм роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків; списку використаних джерел, який включає з 72 найменувань; 1 додатка. Основний текст роботи викладений на 54 сторінках, робота містить 12 рисунків і 11 таблиць.

РОЗДІЛ 1
РОЛЬ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В РЕГУЛЮВАННІ РИНКУ ЦУКРУ В УКРАЇНІ

1.1. Сучасні тенденції митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України

В сучасних умовах державне регулювання є важливим елементом як внутрішнього, так і зовнішнього ринку, що необхідне самому бізнесу, особливо в умовах реформування української економіки, яка характеризується [28]:

– високим ступенем зносу основних фондів, слабким розвитком машинобудування, підвищеною трудомісткістю;

– малоефективним механізмом перерозподілу ресурсів, що обмежує розвиток конкуренції;

– нестабільною валютною та грошовою політикою;

– недостатньою інвестиційною та інноваційною активністю;

– монополізмом, корупцією, тіньовою економікою, високою бюрократизацією системи управління, відсутністю чіткої та зрозумілої соціально-економічної доктрини держави [72];

– дестабілізуючими чинниками внаслідок військових дій на території України;

– недосконалістю митних правил та системи інформаційного забезпечення оперативно-службової діяльності тощо.

Важливими індикатором репрезентативності та ефективності функціонування митної сфери виступають митні інтереси держави, забезпечення яких прямо залежить від виваженої та продуктивної роботи державного управлінського механізму [28].

Митним кодексом України визначено, що головними завданнями державної митної політики, які реалізуються заходами та засобами митної справи, є захист митних інтересів та забезпечення митної безпеки разом із регулюванням

зовнішньої торгівлі, захистом внутрішнього ринку, розвитком економіки України та її інтеграцією до світової економіки [45].

Митно-тарифне регулювання на сучасному етапі виступає одним з основних механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, головним завданням якого є захист вітчизняної економіки від зовнішніх негативних впливів [28]. Митно-тарифні методи регулювання (імпортні та експортні тарифи) є історично першим інструментом протекціонізму і регулювання зовнішньої торгівлі. Вони займають центральне місце в системі реалізації державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [60].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» митне регулювання – це «регулювання питань, пов'язаних зі встановленням мит та інших податків, що справляються під час переміщення товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України» [52].

Основні підходи у сфері реалізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі, на які слід звернути увагу, виходячи з позиції економічної доцільності під час розбудови відносин між країнами, зокрема наступні:

– поліпшення торговельних умов для галузей, які займають вагоме місце в структурі економіки або активно розвиваються. Водночас вихід цієї продукції на новий ринок є вигідним для виробників, а високий рівень захисту через використання різноманітних інструментів митно-тарифного регулювання окремої країни створює істотну перепону та знижує конкурентоспроможність продукції основних галузей;

– поліпшення торговельних умов для перспектив інших галузей, частка яких є незначною в структурі економіки або взагалі відсутні, але є передумови для їх розвитку. Водночас виробники продукції основних галузей не здобувають істотних переваг за умов лібералізації механізму митно-тариф-ного регулювання зовнішньої торгівлі окремої країни [16].

Слід зазначити, що в сучасних умовах ці підходи не можна відокремити один від одного під час розгляду ймовірних торговельних переваг від укладання

угоди про вільну торгівлю між країнами, але необхідно їх враховувати в комплексі, де за окремим підходом буде вирішальна роль.

Для більшості країн-членів ЄС методи формування митних тарифів мають у своєму розпорядженні певні інструменти, що застосовуються економічно розвиненими країнами, але побудовані в основному на загальних принципах Європейського союзу. Як правило, реформування митно-тарифного регулювання у країнах ЄС спрямовується на зниження ставки або відміну експортного мита, що є стимулятором збільшення експорту вітчизняної продукції. Такий підхід [28] «дозволяє розвиватись країні як економічно розвиненому конкурентоспроможному експортеру, а не «сировинному» постачальнику, що є досить актуальним для України на сучасному етапі розвитку; сприяє підвищенню імпортних митно-тарифних ставок, що регулює кількість імпортної продукції на національному ринку, а також якість національної продукції, оскільки цінова пропозиція імпортованої продукції дасть змогу не здешевлювати національний продукт, а, навпаки, коригувати цінові межі за рахунок більш дорогого, але якісного виробництва».

Однак можливості зазначеного інструменту є обмеженими, оскільки країнам-членам ЄС і країнам-претендентам митно-тарифну політику «диктує» ЄС, що застосовує механізм скасування мит та зниження загального рівня тарифного захисту. Саме після підписання Угоди про асоціацію з ЄС та отримання статусу кандидата на вступ до ЄС виникла необхідність оцінки зміни впливу митного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність України, оскільки регулювання ЗЕД в Україні переважно здійснюється з метою:

– забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України;

– стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, в тому числі зовнішньоекономічних зв’язків суб’єктів ЗЕД України;

– створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинених зарубіжних країн [40].

В сучасних умовах пріоритетами системи державного регулювання митних інтересів мають виступати:

– забезпечення відповідного рівня національної безпеки та національних інтересів;

– формування стабільної, конкурентоспроможної, мультифункціональної та незалежної економічної системи держави;

– формування координації та взаємодії митних органів з іншими державними органами щодо захисту митних кордонів країни, проведення митних процедур, боротьбі з контрабандними потоками, контрафактними явищами, митними правопорушеннями, тінізацією економіки тощо;

– підвищення ефективності митної логістики та інфраструктури у частині оптимального розташування, технічного оснащення, функціонально-технологічної експлуатації та структурно-організаційного функціонування;

– зміцнення позицій держави у міжнародних рейтингах та формування інвестиційно-привабливого середовища для зовнішніх інвесторів [50];

– розвиток комунікаційної складової та відповідного діджитал-інформаційного супроводу управлінських дій держави щодо функціонування митної системи;

– інноватизація всіх процесів, процедур, технічних та технологічних умов щодо виконання дієвих завдань митними органами в ракурсі митно-тарифного регулювання та контролю.

З метою розвитку національної економіки та зміцнення позицій на світовій арені держави формують власну зовнішньоторговельну політику. Більшість країн світу прагнуть до лібералізації зовнішньоторговельних відносин, а саме до розвитку взаємовигідної торгівлі залежно від національної конкурентоспроможності. Основним регулятором міжнародних торговельних

відносин є Світова організація торгівлі (СОТ), що об'єднує 164 країни. Україна приєдналася до СОТ у 2008 році.

Основними правилами та принципами в рамках СОТ є [23]:

- недискримінація: однакові сприятливі умови для всіх членів СОТ;
- режим найбільшого сприяння для всіх членів СОТ у разі надання особливих умов для однієї країни;
- національний режим: заборона дискримінації іноземних товарів та послуг;
- принцип взаємності: використання переваг від вступу до СОТ, але й виконання зобов'язань в рамках СОТ; взаємні поступки та послаблення митних бар'єрів;
- принцип зобов'язання: СОТ встановила межу тарифних зобов'язань, зміну яких може бути застосовано лише шляхом взаємних переговорів між країнами;
- принцип запобіжних заходів: незважаючи на усі викладені вище принципи, уряд країни має право застосовувати протекціоністські заходи, що обмежують торгівлю.

Протекціонізм – це «економічна політика держави, яка спрямована на захист національного виробника від іноземної конкуренції засобами обмеження міжнародної торгівлі через стримування імпорту висококонкурентної іноземної продукції або через стимулювання експорту вітчизняної продукції» [25].

Основними інструментами протекціоністської політики є [23]:

- тарифні бар'єри або митні збори (мита). Значне підвищення мита робить імпорт продукції невигідним, підвищуючи цим конкурентоздатність національного товаровиробника;
- нетарифні бар'єри – обмеження або повна заборона на імпорт засобами квотування, ліцензування тощо;

- підтримка експорту – особливі умови для національного товаровиробника через дешеве кредитування, надання пільг та субсидій тощо.

Тарифні бар'єри є найтрадиційнішим засобом захисту національного товаровиробника. Однак цей інструмент має як позитивні, так і негативні наслідки. Створення конкурентних умов для внутрішніх підприємств через збільшення імпортних мит призводить до суттєвого зменшення або повної зупинки імпорту, а значить, і надходжень до державного бюджету.

Серед основних позитивних наслідків протекціонізму можна виділити [23]:

- заохочення національного виробництва в умовах низького імпорту або його відсутності;
- урівноваження торгового та платіжного балансу. Як правило, вдаються до цього засобу при високому зовнішньому борзі;
- боротьба з безробіттям через створення робочих місць.

До негативних наслідків протекціонізму зараховують такі чинники [23]:

- за відсутності конкуренції на внутрішньому ринку, зникають стимули вдосконалення виробництва;
- за відсутності конкуренції можливе виникнення монополії національного виробника, а значить обмеження свободи вибору для споживача;
- вірогідність відповідних протекціоністських дій з боку країн-партнерів;
- протекціоністська політика часто призводить до торгових війн та використовується як засіб політичного тиску.

Виходячи з основних завдань митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі (рис. 1.1) слід звернути увагу, що тарифне ґрунтується на застосуванні митних тарифів на предмети й товари що експортуються (імпортуються) через митну територію держави та підлягають митному оподаткуванню [25].

Нетарифне регулювання окреслено в кількісному обмеженні – це може бути «добровільне обмеження експорту чи обмеження імпорту керуючись дією влади через імпортну квоту, або тариф (не завжди обмеження є добровільними, а вводяться державою як погрози чи створюючи тиск з боку країни-імпортера). Варто врахувати також ліцензування (для прикладу, коли враховуються імпортні ліцензії, то держава втрачає кошти на користь іноземних країн) та повне ембарго до нетарифного регулювання [49].

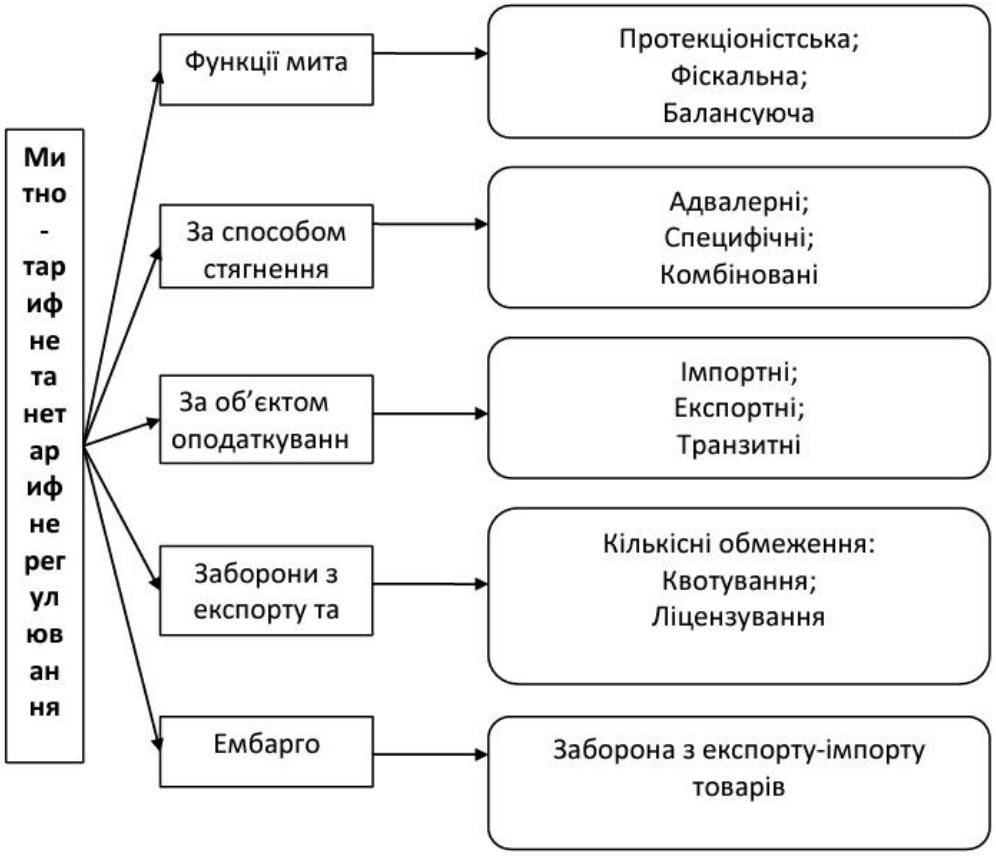

Рис. 1.1. Завдання тарифного та нетарифного регулювання

Джерело: [12].

Головна роль в регулюванні міжнародної діяльності останніми роками відведена протекціонізму (прихованому). Такому методу піддається керування на рівні державної та місцевої гілки влади, які застосовують:

– технічні бар‘єри (заходи, пов‘язані регулювати вітчизняний ринок та захищати своїх споживачів);

– приховані методи міжнародної торгівлі (внутрішнє оподаткування та різного роду збори на імпортні товари) [42].

При формуванні зовнішньоекономічної діяльності підприємства сільського господарства багатьох країн світу отримують значну підтримку з боку держави. Особливо це відчувається в тих випадках, коли виділяються субсидії при виробництві, зниження вартості паливно-мастильних матеріалів тощо [22].

1.2. Обґрунтування політики протекціонізму в бурякоцукровій галузі України

Бурякоцукрове виробництво забезпечує сировиною інші галузі харчової промисловості, його розвиток визначає економічну безпеку країни. Цукрова промисловість є однією із стратегічно важливих галузей харчової промисловості України. Її розвиток характеризується хвилеподібними змінами в обсязі посівних площ під цукровим буряком, зменшенням кількості цукрових заводів та виробництва цукру з 1998 р. по 2016 р. [27]. Починаючи з 2016 р. ситуація почала покращуватись за рахунок зростання кількості та потужності цукрових заводів, їх модернізації, «цукрового прориву» в експорті цукру в 2016 р., показники якого, на жаль, зменшились в 2017-2018 рр. [27].

Занепад бурякоцукрової галузі зумовлений неефективним використанням виробничого і науково-технічного потенціалу, невирішенням питання щодо її структурної перебудови, зокрема реструктуризації виробничих потужностей і технічного переоснащення виробництва, незавершеністю ринкових перетворень та недосконалістю механізму ціноутворення. Основними причинами тривалого періоду занепаду цукрової промисловості та виникнення проблеми є [37]:

– утворення значного надлишку переробних потужностей внаслідок орієнтації бурякоцукрової галузі на вивезення значної частини виробленого цукру для потреб колишніх союзних республік;

– недосконалість системи управління галуззю;

– недоліки, допущені під час приватизації підприємств галузі, штучне доведення їх до банкрутства;

– нееквівалентність цін на продукцію галузі і матеріально-технічні ресурси, що використовуються для її потреб, що призвели до деіндустріалізації бурякоцукрового виробництва;

– забур'яненість полів, скорочення площ посівів цукрових буряків, посилення ураженості посівів хворобами та шкідниками, зменшення у 3-4 рази кількості внесених мінеральних та органічних добрив;

– надмірне ввезення в Україну протягом 1998-2003 років цукру-сирцю з тростини, давальницькі схеми переробки цукрових буряків, бартерні розрахунки та контрабанда цукру і цукровмісних продуктів;

– недостатнє впровадження новітніх технологій, нестача висококваліфікованих спеціалістів із знанням основ ринкової економіки, зокрема менеджменту та маркетингу.

Основні бізнес-процеси ринку цукру представлені на рис. 1.2.

Рис. 1.2 – Бізнес-процеси ринку цукру

Джерело: [35, 38]

Виготовлення цукру напряму пов’язане з вирощуванням цукрових буряків. Росту собівартості виробництва цукру сприяють такі фактори, як:

- збільшення вартості пального,
- збільшення вартості насіння,
- збільшення вартості засобів захисту рослин,
- збільшення вартості мінеральних,
- складнощі з логістикою
- висока вартість енергоносіїв [35, 38].

Проте висока врожайність буряків у 2022 році забезпечила достатній рівень пропозиції сировини. З урахуванням перехідних залишків, пропозиція цукру перевищила внутрішнє споживання, що призвело до збільшення експорту [27].

Цукрова галузь найбільш захищена в агропромисловому комплексі України. «Цукор із тростини дешевше виробити, ніж цукор із буряку, тому вже історично цукровий ринок України схожий на фортецю за 50% муром імпортного мита» [47]

Державна підтримка включає цілий комплекс економічних функцій, дій, заходів в умовах функціонування ринку, їх зміст, розподіл і обсяг визначається виходячи зі співвідношення, в якому поєднуються ринкове саморегулювання та державне втручання на окремих етапах. Це надзвичайно складне питання, при його вирішенні ми повинні враховувати інтереси виробників, споживачів і держави.

Для останніх життєво важливо забезпечити попит і пропозицію на цукор і продукцію з його використанням для стабілізації ситуації на ринку. Неефективна діяльність у сфері виробництва цукрових буряків може призвести до того, що держава не отримає необхідну для споживання продукцію власного виробництва, що згодом порушить вимоги національної продовольчої безпеки, підвищить ризики, пов’язані з дефіцитом продовольства чи інші форс-мажори. Основні форми державної підтримки наведено в табл.1.1.

Цукрова промисловість характеризується високими витратами сировини (цукрових буряків) на виробіток готової продукції.

Крім того, цукрова промисловість споживає значну кількість таких важливих матеріальних ресурсів, як паливо (мазут, газ), електроенергія, вапняковий камінь, фільтрувальна тканина, мішки для упаковки цукру та багато інших матеріалів. На матеріальні ресурси у структурі виробництва цукру-піску із буряків припадає 89-91% всіх витрат. Ця обставина надає особливого значення питанням глибокого вивчення, освоєння і практичного вирішення завдання більш раціонального використання виробничих запасів у цукровій промисловості.

Таблиця 1.1.

Класифікація форм державної підтримки розвитку цукробурякового підкомплексу

Кредитно-грошова та бюджетно-податкова	**Адміністративно-економічна**	**Інформаційна**
Встановлення пільгових ставок та відсотків на державні кредити. Вдосконалення системи цінового та податкового механізмів. Цільові дотації. Економічні санкції. Створення сприятливого інноваційного клімату. Ефективне використання міжнародної допомоги.	Раціоналізація управлінської та координаційної діяльності підкомплексу. Розробка комплексних програм розвитку підкомплексу. Підтримка стабільності законодавчої та нормативно-правової бази з метою забезпечення необхідних умов розвитку. Обмеження тінізації економіки.	Розвиток національної мережі дорадчої служби та системи ринкового моніторингу. Створення бізнес-центрів. Підготовка та перепідготовка кадрів. Сприяння розвитку інфраструктури підкомплексу.

Джерело: складено автором

Необхідність державної підтримки цукробурякового виробництва обумовлена ще й тим, що тут дуже великий термін технологічного циклу виробництва продукції – понад 12 місяців, отже, має місце процес уповільнення обороту капіталу виробника сировини. Галузь багатофункціональна, оскільки проявляється у сфері забезпечення потреб населення продовольстві, а й

переробної промисловості, у сировині, експорті – у дефіцитних товарах, екології – у рівновазі тваринного і рослинного світу тощо [32].

Варто зазначити, що в перехід до ринкової економіки у сільському господарстві створюються реальні умови для активізації інтеграційних процесів у бурякоцукровому виробництві. Ці процеси спрямовані на відродження галузі, удосконалення внутрішнього і зовнішнього ринків цукру та повернення Україні позицій лідера на світовому ринку цукру. Однак, глибока економічна криза суттєво обмежила можливості розширення інтеграційних процесів і призвела до занепаду вітчизняного буряківництва, що призвело до майже втричі зменшення виробництва цукрової сировини.

Тривалий час основним документом, на основі якого здійснювалося регулювання ринку цукру виступав Закон України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру», спрямований на захист і підтримку вітчизняного товаровиробника. Проте за період з дати прийняття (у 1999 році) документ зазнав змін, доповнень та виключень і втратив свою комплексність. Зокрема, економічними наслідками впливу закону стало гальмування вирощування цукрових буряків та роботи цукрових заводів, які не можуть реалізувати цукор, коли ринкова ціна стає нижчою за мінімальну, а також деформація ринку, викликана переробкою за давальницькою схемою, надмірна кількість операторів та посередників, що займаються торгівлею цукром [32, 53].

Теоретичні засади та принципи митного регулювання ринку цукру в Україні можуть включати такі аспекти:

1. Встановлення митних тарифів: Уряд України може встановлювати митні тарифи на імпорт цукру з інших країн та експорт цукру. Це означає, що при перетині кордону імпортований цукор може підлягати сплаті мита, а експортований цукор може бути обкладений податками залежно від встановленої митної ставки. Це може використовуватися для захисту внутрішнього ринку від недобросовісного конкурентного давлення ззовні або для регулювання експорту з метою забезпечення стійкого внутрішнього постачання. Високі митні тарифи можуть знизити імпорт цукру та стимулювати

виробника збільшувати виробництво та забезпечити захист вітчизняного ринку. Висока митна ставка може допомогти захистити внутрішніх виробників цукру від конкуренції імпортного цукру, спричиненого низькими цінами на світовому ринку. З іншого боку, низькі митні ставки на імпорт можуть забезпечити доступ до дешевого цукру для споживачів в Україні.

2. Регулювання квот на імпорт та експорт: Держава може встановлювати обмеження на кількість цукру (максимальний обсяг), який може бути імпортований чи експортований з країни за певний період. Це дозволяє контролювати ринкові обсяги та запобігти різким змінам в цінах на внутрішньому ринку і захищати внутрішніх виробників від конкуренції з-за кордону. Наприклад, обмеження на імпорт може забезпечити підтримку внутрішніх виробників, зберігаючи ринкову рівновагу.

3. Спеціальні митні режими: Україна може встановлювати спеціальні митні режими для певних категорій цукру або для деяких країн-експортерів чи імпортерів. Такі як митні пільги, спрощена митна процедура або зони вільної торгівлі, що сприяє залученню інвестицій та розвитку внутрішнього ринку цукру.

4. Митні пільги: Уряд може надавати певні митні пільги для вітчизняних виробників цукру через виплати або інші форми допомоги для забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку та підтримки розвитку вітчизняного виробництва. Це може стимулювати експорт цукру та збільшення національних доходів.

5. Контроль якості і безпеки: Митні органи встановлюють стандарти якості для імпорту та експорту цукру, щоб забезпечити безпеку споживання та захист споживачів і якість продукції, що надходить на ринок щоб забезпечити відповідність національним стандартам. Це може допомогти уникнути ввезення небезпечного або низькоякісного продукту на ринок.

6. Моніторинг та аналіз ринку(Адаптація до змін ринкових умов): Митне регулювання повинно бути гнучким та адаптовуватись до змін на ринку цукру, які можуть бути зумовлені внутрішніми та зовнішніми факторами, наприклад

змінами попиту та пропозиції. Держава може здійснювати моніторинг ринку цукру для виявлення змін у попиті та пропозиції, а також для аналізу тенденцій цін та інших показників ринку. Це допоможе приймати ефективні рішення з регулювання ринку цукру.

7. Розвиток внутрішнього виробництва: Застосування заходів для стимулювання розвитку виробництва цукру в Україні, таких як фінансові пільги, технічна підтримка та інвестиції в сектор.

8. Участь у міжнародних угодах: Україна може вступати у міжнародні угоди, пов’язані з митним регулюванням, що стосуються цукру, які впливають на імпорт і експорт продукції. Таких як домовленості Всесвітньої організації торгівлі (ВОТ) або домовленості про вільну торгівлю, які регулюють торгівлю цукром між різними країнами. Це сприяє покращенню зовнішньої торгівлі та створенню сприятливих умов для участі у міжнародних ринках цукру.

9. Митні обмеження: Деякі форми цукру або певні країни можуть бути обмежені або заборонені для ввезення в Україну з метою захисту вітчизняних виробників або збереження ресурсів.

10. Боротьба з контрабандою: Митні органи забезпечують контроль якості та кількості за переміщенням цукру через кордони, у тому числі борються з контрабандою цукру, що може негативно вплинути на внутрішній ринок та національну економіку.

Ці засади митного регулювання спрямовані на забезпечення стабільності ринку цукру, захисту вітчизняних виробників, підтримання національних інтересів .

Бондар В.С. та Андрющенко С.Ю. [17] розглядають такі чинники, що впливають на цінову політику у внутрішньому ринку цукру: стан національного балансу цукру; урядова політика щодо цукру; валютний курс; споживча структура цукру; доступ до пільгових ринків; угоди торгівлі на регіональному рівні; витрати на виробництво в національному контексті; ціни та наявність альтернативних солодких добавок; рівень доходів у населення.

А тепер давайте класифікуємо та проаналізуємо чинники, які, на нашу думку, мають вплив на формування ціни на цукор:

1. Пропозиція і попит: коли попит на цукор перевищує пропозицію, ціна зазвичай зростає, і навпаки, коли пропозиція перевищує попит, ціна зазвичай падає.

2. Вирощування цукрових буряків і тростини: якщо врожай цих рослин знижується через погодні умови або інші фактори, ціна цукру може зростати.

3. Ціна на енергію: виробництво цукру вимагає значних кількостей енергії, тому коли ціни на енергію зростають, ціна цукру також може зростати.

4. Обмеження: податки, мита і інші форми обмежень на експорт і імпорт цукру можуть впливати на його ціну.

5. Міжнародні фактори: зміни валютних курсів, політична ситуація в країнах-експортерах цукру, зростання світових цін на сировинні матеріали можуть також вплинути на ціну.

6. Промислове використання цукру: попит на цукор також може змінюватися в залежності від його використання в промисловості. Наприклад, використання цукру для виробництва біопалива може вплинути на його ціну.

7. Застаріле обладнання: може вплинути на ціну цукру через підвищення витрат, зниження якості та обмеження можливостей виробництва.

Це лише декілька факторів, які можуть впливати на ціну цукру. Ціни на ринку цукру формуються через складний взаємозв’язок цих чи інших факторів у глобальній економіці.

Тому, для ефективного регулювання необхідно проводити аналіз і прогнозування розвитку як внутрішнього, так і світового ринку цукру. Аналіз внутрішнього ринку дозволяє виявити слабкі сторони в промисловості та усунути їх, а огляд світового ринку допомагає зрозуміти стан та потенційні можливості експорту власної продукції.

2. МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦУКРУ В УКРАЇНІ

2.1. Особливості формування і функціонування ринку цукру в Україні

Розвиток цукрової галузі є одним із найважливіших напрямів політики продовольчої та економічної безпеки України.

На думку представників Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) [54], спираючись на зростання виробництва цукру в Індії, Пакистані, Європейського Союзу, світове виробництво цукру у 2022-2023 м.р. (маркетинговому році) може збільшитися майже на 5% – до 172,8 млн. тонн (у 2020-2021 м.р. у світі було вироблено 165,1 млн. тонн цукру). Перегляд оцінок у бік зниження спостерігається в основному у Бразилії, Мексиці і США. Загалом, споживання цукру на душу населення в світі залишається стабільним на рівні 23,8 кг у поточному м.р.

Для України виробництво цукру – одна з найстаріших і найважливіших галузей харчової промисловості, продукція якої до 1914 р., поруч із збіжжям, була найважливішим предметом експорту.

Цукрові буряки у промислових масштабах в 2022 році вирощувались у 14 областях України, але основні посіви були зосереджені у 6 областях (що склало більше 70% посіву). Найбільші площі під цукровий буряк відвели Вінницька (44,0 тис. га, що на 5,0 тис. га менше, ніж в 2021 р.), Хмельницька, Тернопільська та Полтавська області (рис. 2.1).

Протягом 2000-2022 років посівні площі під цукровими буряками зменшилися з 856 тис. га до 184 тис. га у всіх категоріях господарств. Однак, вперше за багато років, у 2023 році ці площі знову зросли до майже 250 тис. га (рис. 2.2).

Основними традиційними регіонами, що займаються вирощуванням цукрового буряку фабричного, є Вінницька, Полтавська, Хмельницька, Тернопільська, Рівненська, Львівська, Черкаська, Кіровоградська області. Цукровий буряк фабричний є основною цукромісткою культурою – сировинною для виробництва цукру.

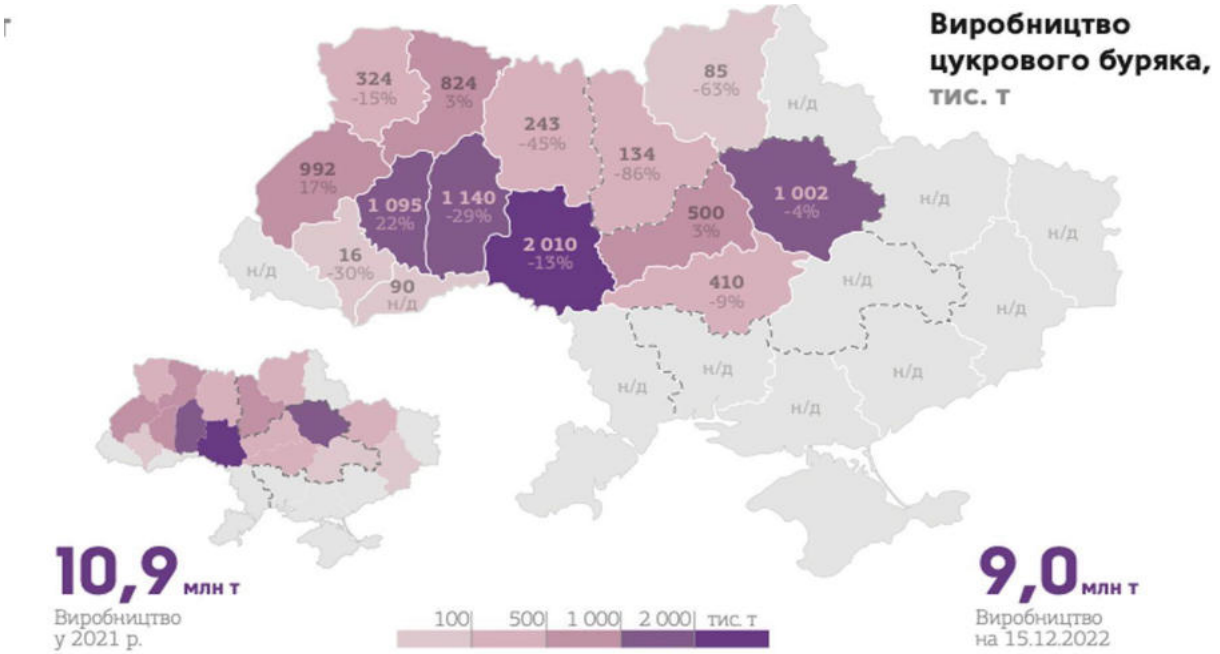

Рис. 2.1 Виробництво цукрових буряків по областям України в 2022 році

Джерело: [11]

Рис. 2.2. Динаміка зміни посівних площ під цукровими буряками фабричними

Джерело: побудовано за даними [30, 54]

Проте, через зміну клімату серед іншого останніми роками почали вирощувати

навіть цукрову тростину. Згідно з даними Держстату, таких підприємств за видом діяльності 01.14 «вирощування цукрової тростини» налічується близько 2-3.

Узагальнено, що за понад 20 років виробництво цукрових буряків фабричних скоротилося загалом до менше ніж 10 млн тонн. Найбільше виробництво було зафіксовано у 2006 році – 22,4 млн тонн, а найменше у 2020 році – 9,1 млн тонн (рис. 2.3). Проте, останніми роками спостерігається певна стабілізація виробництва завдяки значному підвищенню середньої врожайності вирощування цукрових буряків фабричних нових гібридів.

Зокрема, у 2022 році серед усіх категорій господарств вперше середня урожайність вирощування цукрових буряків фабричних досягла досить високого рівня 54,1 тонни з 1 гектара. У цілому із 486 підприємств, які звітували про вирощування цієї культури, 287 сіяли її на площі до 100 гектарів, 73 господарства – на площі від 100,01 гектара до 200 гектарів, ще 64 господарства – на площі від 200,01 гектара до 500 гектарів, 26 господарств – на площі від 500,01 гектара до 1000 гектарів, та 36 господарств – на площі понад 1000,01 гектара (табл. 2.2).

У дійсності 36 підприємств забезпечили 62,6% загального обсягу виробництва цукрових буряків фабричних та отримали середню врожайність 51,8 тонн з 1 га. Підкреслюючи це, група з площею посівів від 200,01 га до 500 га досягла найвищої врожайності з 1 га – 62,3 тонни цукрових буряків фабричних.

Слід зазначити, що тренд підвищення виробництва цукрових буряків фабричних є досить стійким. Якщо ця тенденція продовжиться на нинішньому рівні, то через 4-5 років можна досягти показників провідних країн світу.

Ще один аспект розвитку цукрової галузі пов’язаний з концентрацією виробництва великих підприємств. Фактично, майже 25% господарств сьогодні вирощують близько 90% всього цукрового буряку фабричного.

Це має позитивний ефект на ефективність виробництва, однак призводить до залежності цукрової галузі від погодно-кліматичних умов, як це ми вже спостерігали у 2020 році. Ще одна проблема, пов’язана з ціноутворенням. Ціни

на цукрові буряки фабричні часто залежать від кон'юнктури ринку, що призводить до коливань рентабельності їх виробництва та зменшення посівних площ.

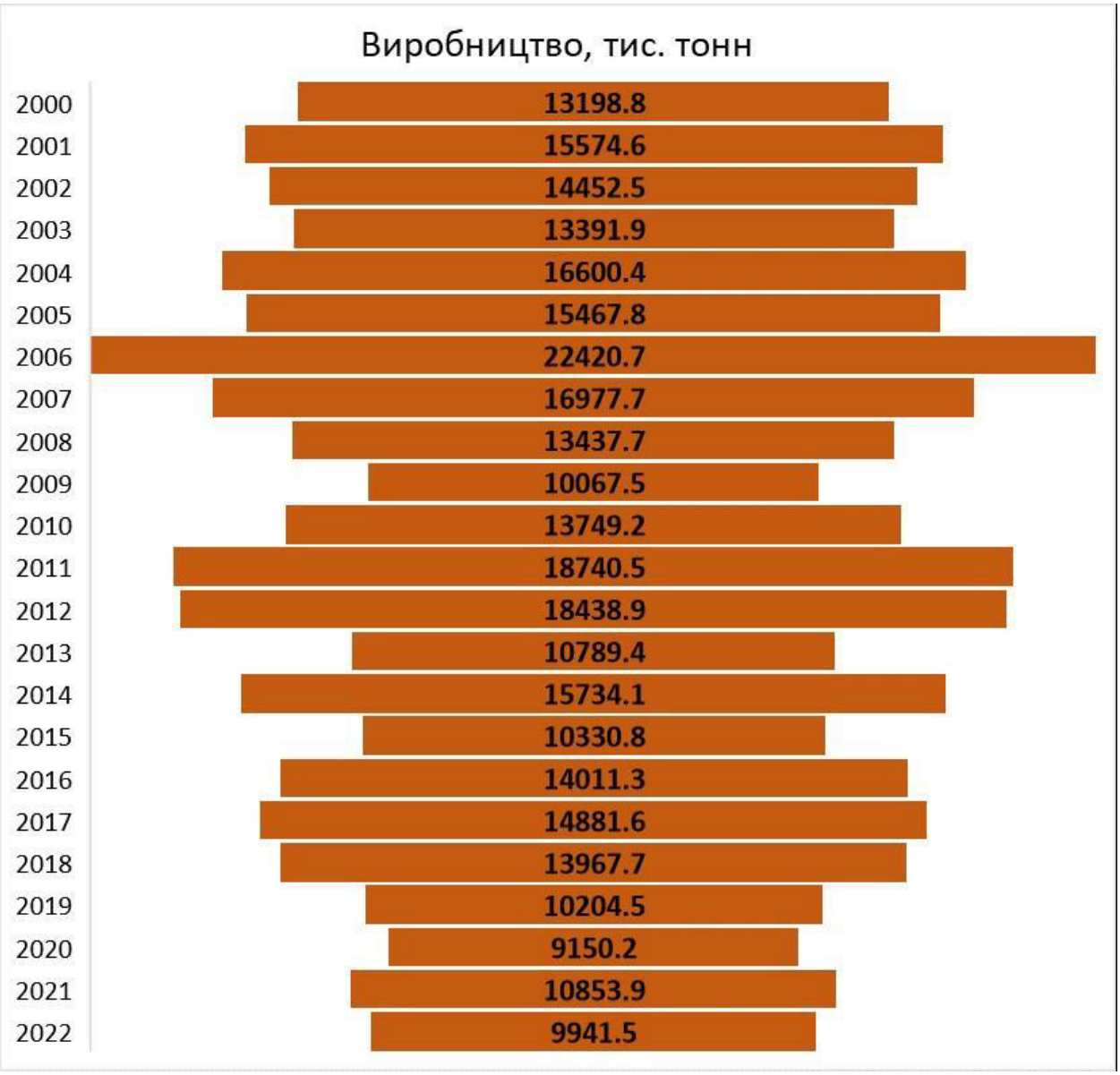

Рис. 2.3.Динаміка виробництва цукрових буряків фабричних

Джерело: побудовано за даними [30, 54, 69]

Наразі є всі внутрішні передумови та сприятлива зовнішня кон'юнктура ринку для покращення стану цукрової галузі в майбутньому. Тому сільськогосподарські підприємства повинні скористатися цим шансом та ефективно використовувати можливості диверсифікації економічної діяльності.

Таблиця 2.2

Класифікація підприємств за врожайністю вирощування цукрових буряків фабричних у 2022 році

Класифікація підприємств	Кількість підприємств		Валовий збір		Урожайність, т/ га
	одиниць	у % до загальної кількості	тис. т	у % до загального обсягу виробництва	
С. г. підприємства	486	100,0	9508,0	100,0	55,36
з них з площею, га					
до 100,00	287	59,1	676,6	7,1	56,92
100,01–200,00	73	15,0	621,4	6,5	57,79
200,01–500,00	64	13,2	1185,7	12,5	62,32
500,01–1000,00	26	5,3	1072,3	11,3	57,21
понад 1000,00	36	7,4	5952,0	62,6	51,79

Джерело: складено автором за даними [30, 54]

Враховуючи тенденції, що утворились у цукровій галузі, науковцями прогнозується подальше суттєве зростання ціни на цукор в Україні [21].

Світові тенденції розвитку цукрової галузі визначають стан ринку в Україні. Дослідження тенденцій, що утворились в галузі, свідчать, що пік виробництва цукру в Україні припав на 1965 р. та 1990 р., а обсяг виробництва у 2009 р. нижчий за довоєнний період (рис. 2.4). Значне зниження виробництва цукру відбулося протягом 1990-2021 рр.

2011 р. слід по праву вважати початком відродження галузі в Україні. Зокрема, у Вінницькій області в містечку Шпиків закладено найбільший в Європі цукрозавод (12 тис. тон переробки буряків за зміну). Загалом Вінницька область лідирує у розподілі між суб'єктами господарювання обсягів поставки цукру квоти «А», виробленого з цукрових буряків, на внутрішній ринок у період з 1 вересня 2022 р. до 1 вересня 2023 р.: за кількістю суб'єктів цукрової галузі (14) [20] та за обсягом виділеної квоти (19%) (рис. 2.5).

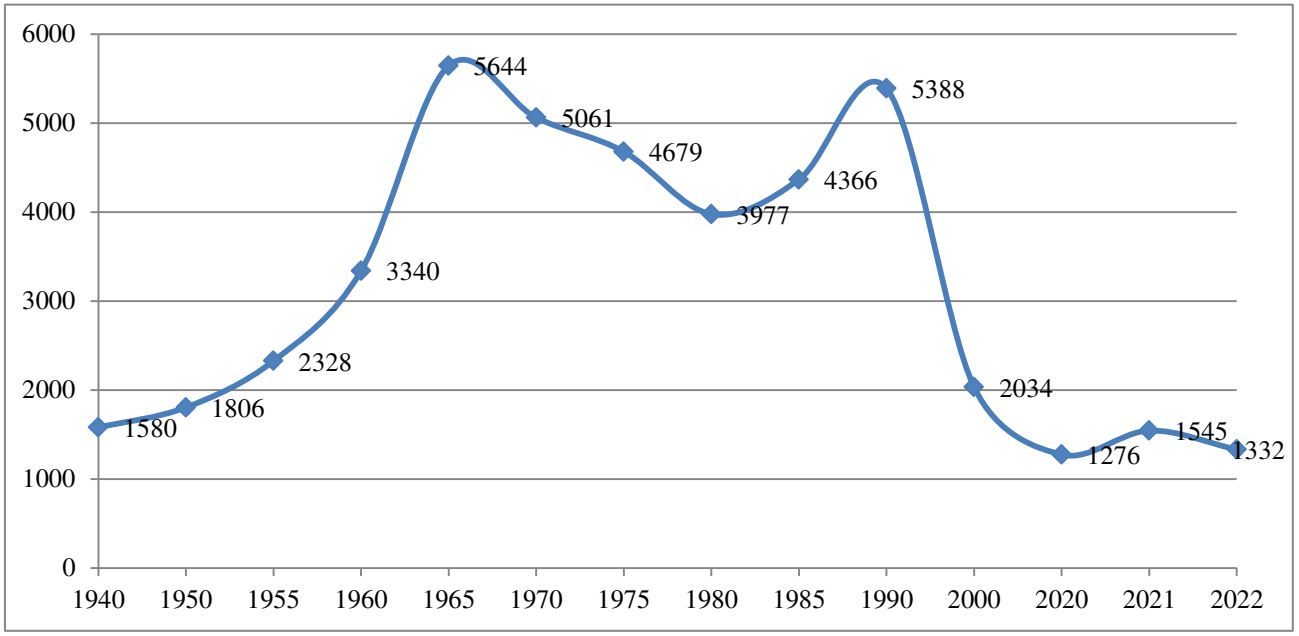

Рис. 2.1. Виробництво цукру в Україні у 1940-2022 рр., тис. т

Джерело: побудовано автором за даними [30, 68]

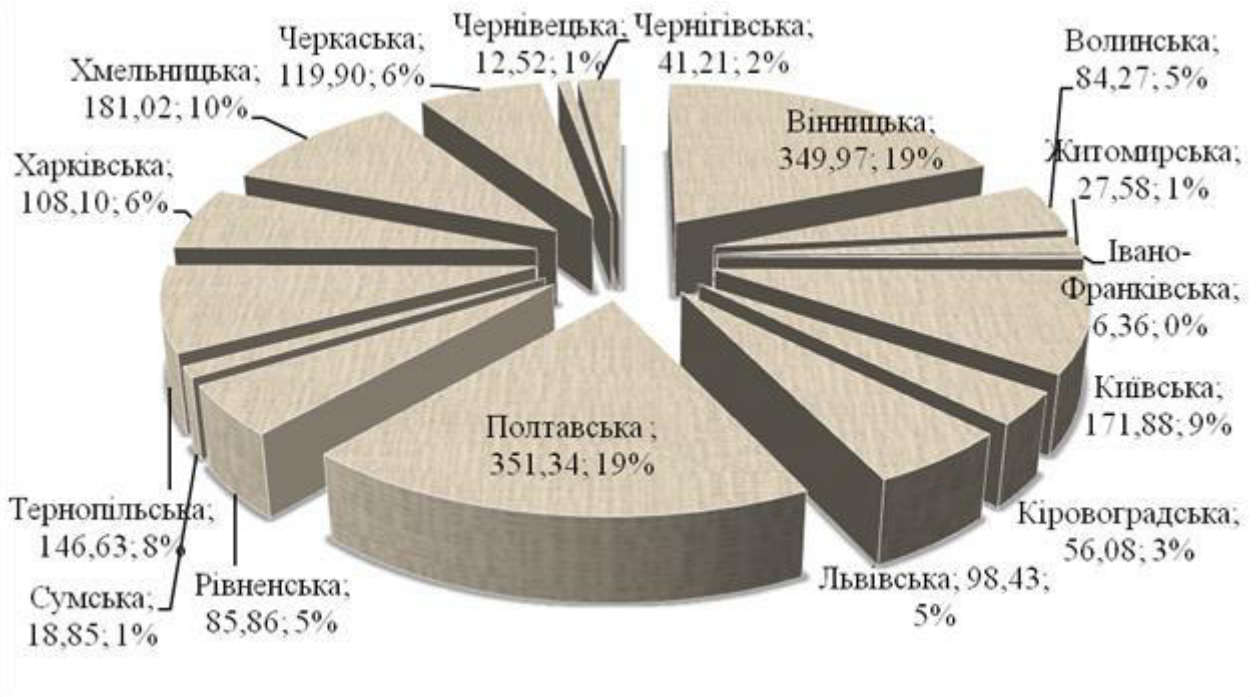

Рис. 2.5. Розподіл між областями України обсягів поставки цукру квоти «А» у період з 1 вересня 2022 р. до 1 вересня 2023 р. (тис. тон)

Джерело: побудовано автором за даними [20]

За даними Мінекономіки, наразі внутрішнє споживання цукру складає близько 1 млн. тонн щорічно. Внаслідок цього, агробізнес має значний потенціал для

експорту цього продукту та розширення своєї діяльності в нинішніх економічних умовах і при довготривалих проблемах з логістикою та збутом традиційних зернових і олійних культур.

У той же час, важливо зауважити, що у цукровій галузі з 2011 року все ще протягом останніх років спостерігається негативна тенденція зменшення кількості цукрових заводів та виробництва цукру. Кількість цукрових заводів зменшилася більш ніж вдвічі. У 2022 році функціонувало лише 39 цукрових заводів (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Кількість цукрових заводів

Джерело: [30, 54

За даними Національної асоціації цукровиків України «Укрцукор», у поточному сезоні цукроваріння, переробку цукрового буряка урожаю 2023 року здійснювало 30 заводів. За офіційною інформацією, 3 цукрові заводи вже розпочали переробку буряків у Вінницькій, Тернопільській та Черкаській областях. Зменшення кількості цукрових заводів є довготривалою проблемою, яка безпосередньо пов’язана зі зменшенням посівних площ під цукровими

буряками фабричними.

Найбільшими виробниками цукру у 2022 році стали:

– «Радехівський цукор» – 340 тис. тонн цукру;
– «Астарта-Київ» – 282 тис. тонн цукру;
– «УКРПРОМІНВЕСТ-АГРО» – 250 тис. тонн цукру.

Рис. 2.7 – Основні виробники цукру в Україні в 2022/2023 маркетинговому році

Джерело: [21]

Потужності підприємств цукрової промисловості України наразі дозволяють щороку виробляти близько 2.0 млн тон бурякового цукру, що повністю забезпечує внутрішні потреби країни (1.1-1.2 млн тон) – табл. 2.3.

Споживання цукру в Україні на душу населення знаходиться на досить високому рівні, хоча відслідковується тенденція до щорічного зниження показника (рис. 2.8), що пов’язано як з геополітичною ситуацією в країні, так і світовими тенденціями.

Таблиця 2.3

Баланс попиту і пропозиції цукру в Україні, тис. тон*

Попит і пропозиції цукру	Маркетинговий рік (МР): 1 вересня – 31 серпня							
	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023 (станом на 15.05.2023)
Пропозиція продукції	*1980*	*2341*	*2384*	*2261*	*1831*	*1469*	*1824*	*1835*
Внутрішнього ринку – всього*	1933	2339	2382	2259	1830	1429	1819	1834
Залишки на початок періоду	503	331	242	439	350	255	369	504
Власне виробництво	1430	2008	2140	1820	1480	1174	1450	1330
Зовнішнього ринку (імпорт)	47	2	2	2	1	40	5	1
Попит на продукцію	*1980*	*2341*	*2384*	*2261*	*1831*	*1451*	*1250*	*1006*
Внутрішнього ринку – всього*	1635	1490	1395	1370	1367	1380	1180	296
в тому числі:								
Зовнішнього ринку (експорт)	132	770	560	413	94	71	70	710
Залишки на кінець періоду	213	81	429	478	370	141	574	829
*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.								

Джерело: узагальнено автором на основі даних [13, 14, 46, 62]

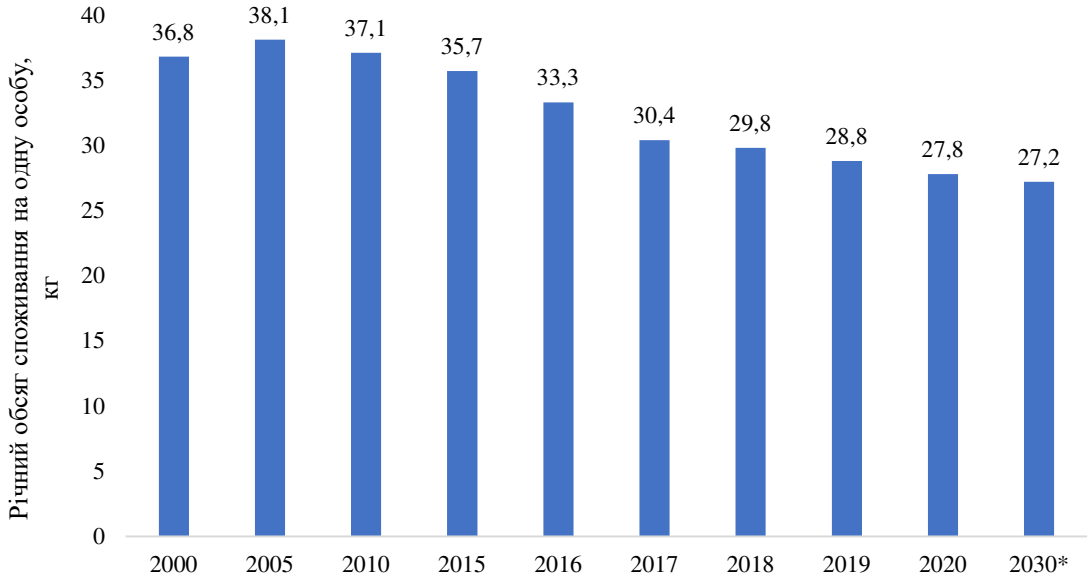

Рис. 2.8. Споживання цукру в Україні (кг на одну особу за рік).

Джерело: побудовано автором за даними [9, 15]

Зокрема відбуваються зміни в культурі харчування; набуває поширення практика сухого заморожування плодово-овочевих культур замість консервування зі значним вмістом цукру; зменшуються потреби суміжних

галузей у цукрі за рахунок застосування цукрозамінників [71]. Наприклад, останнім часом спостерігається тенденція щодо збільшення обсягів використання цукрозамінників у виробництві харчових продуктів і напоїв замість цукру. Популярність замінників цукру з високим цукрозним еквівалентом пояснюється значною економічною вигодою, проте, на відміну від натуральних, які переважно не шкідливі для здоров'я, синтетичні потребують ретельного дозування і не рекомендуються для систематичного вживання [66].

Загалом, можна зробити висновки, що динаміка споживання цукру в Україні відповідає тенденціям, характерним для розвинутих країн, а також висунути припущення, що обсяги споживання будуть поступово знижуватися і надалі. Разом з тим, цукор є і залишатиметься в майбутньому одним з найпопулярніших продуктів, який може мати різне функціональне призначення та сфери застосування, зокрема у виробництві продуктів харчування, напоїв та інших промислових товарів.

Споживання оцінюються експертами на рівні не більше 1 млн т на рік. Внутрішнє споживання в 1 млн т цукру є досить великою цифрою. Але вона зменшитись. Тільки в сезоні 2022/2023 маркетингового року внутрішній ринок отримав 1,8 млн т цукру, що збільшує можливості для експорту цукру. Достатні перехідні залишки – це двомісячний рівень споживання. Таким чином, потрібно 160 тис. т перехідних залишків на 1 вересня 2023 року. Враховуючи це, є можливість експортувати цукор, не створюючи при цьому дефіциту всередині країни [38].

Повне забезпечення продовольчої потреби у цукрі на внутрішньому ринку країни, дозволяє Україні здійснювати його реалізацію на зовнішні ринки.

На початок війни експорт цукру з України заборонили у зв'язку з початком воєнних дій. Проте 5 червня 2022 року Кабінету Міністрів України ухвалив постанову про дозвіл експорту цукру за виданими Міністерством економіки України ліцензіями. За 2021/2022 маркетинговий рік українські виробники

експортували 55 тис. тонн цукру. А вже починаючи з вересня 2022 року Україна збільшила експорт у 4,8 раз до 265 тис. тонн.

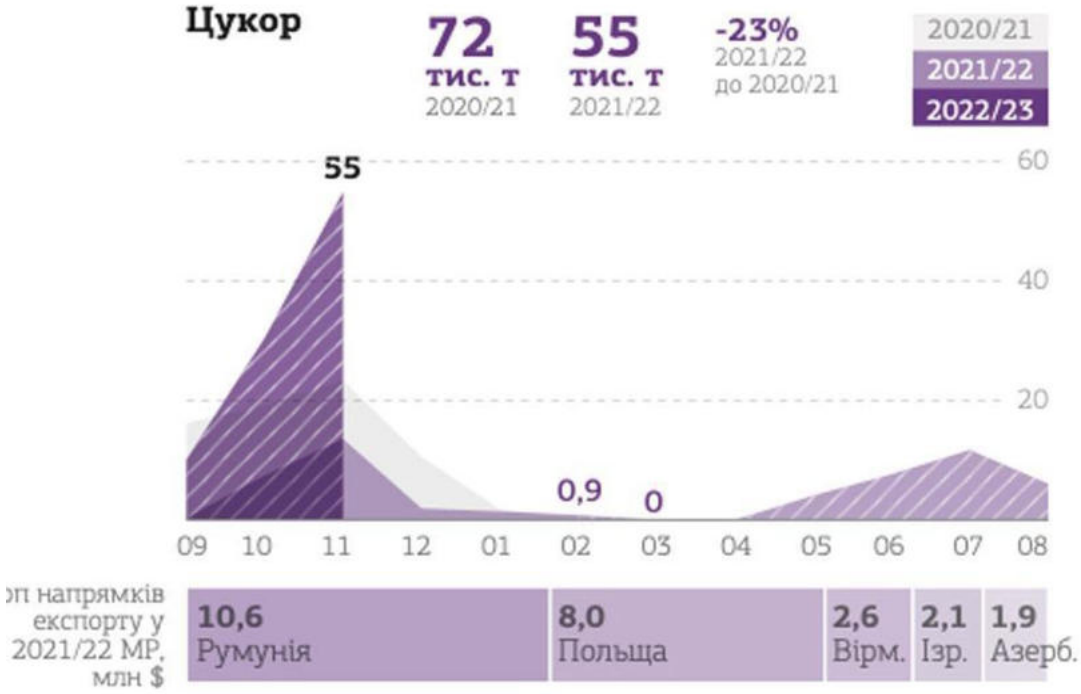

Рис. 2.9 – Динаміка експорту цукру, тис. т

Джерело: [11, 58]

Перелік країн, в які Україна експортує цукор, з початком війни дещо змінився. Відповідно до рішення ЄС, Україна може відвантажувати цукор без тарифних квот та мит. У Європі в 2021 році був неврожай цукрових буряків через посуху. А також вартість природного газу була значно вища, ніж в Україні. Тому в Європі цукру виробили менше і він був дорожчим за український.

Враховуючи військові дії та відсутність морських портів, українські виробники все ж таки змогли продати цукор у Європі. Відвантажувався і вивозився цукор автомобільними шляхами, що призвело до логістичних складнощів. Проте ці проблеми вдалося вирішити завдяки допомозі уряду у відкритті нових пропускних пунктів та залізничних колій. Експорт цукру – один із найважливіших драйверів у розвитку цукрової галузі України [18, 55].

Одним з найбільших торговельних партнерів України є Європейський Союз. У 2021 році експорт українських товарів та послуг до ЄС склав 26,8 млрд дол. В

минулому році частка України в загальній торгівлі з ЄС склала близько 1,2%, що дозволило державі вийти на 15-ту позицію серед торговельних партнерів ЄС [30].

Положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) є важливим елементом Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [31, 63]. ПВЗВТ спрямована на наближення України до ЄС за рахунок відкриття ринків для товарів і послуг та усунення бар'єрів для торгівлі. Європейським Союзом встановлено нульові імпортні ставки мита на понад 80 % сільськогосподарської продукції з України, разом з тим широко використовується система тарифних квот для окремих груп товарів – товари можуть постачатись у певних обсягах за нульовою ставкою. При цьому імпорт зазначених товарів понад визначений обсяг підпадає під загальний режим імпорту, тобто оподатковуватиметься за тими ж умовами, які діяли до запровадження вільної торгівлі з ЄС.

Безмитні тарифні квоти ЄС передбачаються для 36 видів товарів, в тому числі й для цукру. Перелік тарифних квот для імпорту в Європейський Союз продукції Групи 17 «Цукор і кондитерські вироби з цукру» наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Перелік тарифних квот для імпорту в Європейський Союз продукції групи 17 «Цукор і кондитерські вироби з цукру»

Продукція	Тарифна класифікація ЄС	Обсяг тарифної квоти
Цукор	1701 12 (10-90) 1701 91 (00) 1701 99 (10-90) 1702 20 (10) 1702 90 (30-50-71-75-79-80-95)	20070 т/рік, виражених у чистій вазі
Інший цукор	1702 30 (10-50-90) 1702 40 (10-90) 1702 60 (10-80-95)	10000 т/рік, виражених у чистій вазі з поступовим збільшенням протягом 5 років до 20000 т/рік, виражених у чистій вазі
Оброблена продукція з цукру	1702 50 (00) 1702 90 (10) 1704 90 (99) (з вмістом цукру ≥70%)	2000 т/рік з поступовим збільшенням протягом 5 років до 3000 т / рік

Джерело: складено автором за даними [64]

Статистичні дані свідчать, що протягом 2016-2017 рр. тарифна квота ЄС на цукор вітчизняними виробниками була використана на 100%, в 2018 р.– на 85%, в 2019-2020 рр. – використана вся можливість безмитного ввезення. Причому в 2019 р. квоти на цукор були вичерпані до кінця січня, а 2020 р. – до кінця листопада [36]. Щодо цукру, то квота в 2021 році була використана на 87% через дефіцит на внутрішньому українському ринку даного виду продукту [65].

4 червня 2022 року набув чинності Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 про тимчасові заходи з лібералізації торгівлі. Протягом року тарифи, визначені в Угоді, будуть тимчасово призупинені. Мова йде про мита для промислової продукції, призупинення застосування системи вхідних цін для фруктів та овочів та усіх тарифних квот для сільськогосподарської продукції.

Рішення ЄС передбачає скасування всіх торговельних обмежень для українського експорту, разом з тим, неторговельні залишаються незмінними – це, передусім, стосується відповідності українських товарів європейським стандартам якості. Заходи, пов’язані з якістю та безпечністю товарів, відіграють вагому роль у регулюванні зовнішньої торгівлі.

Основна мета їхнього застосування – захист життя та здоров’я людей, навколишнього середовища та національної безпеки. Разом з тим, активне застосування таких заходів перетворює їх на торговельні бар’єри, часто більш жорсткі, ніж класичні ввізні мита. Це, насамперед, санітарні та фітосанітарні заходи (СФЗ) для продовольчих товарів та технічні бар’єри в торгівлі (ТБТ) для промислових товарів [33]. Для того, щоб харчові продукти можна було продавати на ринку Європейського Союзу, вони повинні відповідати вимогам санітарних та фітосанітарних правилам ЄС – правилам, регламентам і процедурам, які гарантують, що споживачам постачаються безпечні продукти харчування. Зазначені заходи охоплюють харчову безпеку, здоров’я тварин і рослин, а також годування і добробут тварин. Санітарні та фітосанітарні заходи

можуть бути застосовані для захисту здоров'я людей чи тварин від харчових ризиків, наприклад, добавок, забруднювачів, токсинів або хвороботворних організмів у продуктах харчування, напоях чи кормах; захист здоров'я людини від захворювань, які переносять тварини чи рослини; тварин або рослин від шкідників чи хвороб, або хвороботворних організмів, а також здоров'я лісів і дикої флори [63].

Слід відмітити, що Україна експортує не лише буряковий цукор, але й інші цукристі продукти. Відповідно до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), цукор належить до товарної групи 17 «Цукор і кондитерські вироби з цукру». До цієї групи включаються не лише цукор як такий (тобто цукроза, лактоза, мальтоза, глюкоза і фруктоза), але також цукровий сироп, штучний мед, карамелізований цукор, меляса та кондитерські вироби з цукру [51]. Твердий цукор і меляса цієї групи можуть містити ароматичні добавки та барвники.

Загалом група включає чотири товарні позиції: 1701 – цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза, у твердому стані; 1702 – інші цукри, включаючи хімічно чисті лактозу, мальтозу, глюкозу та фруктозу, у твердому стані; сиропи з цукрів без додання ароматичних добавок або барвників; мед штучний, змішаний або не змішаний з натуральним медом; карамелізовані цукор і патока; 1703 – патока (меляса), одержана внаслідок вилучення або рафінування цукру; 1704 – кондитерські вироби з цукру (включаючи білий шоколад) без вмісту какао. Так, наприклад, експорт інших цукрів за 2021 рік (код ТН ЗЕД 1702) становив 45725 тонн. Експорт меляси у 2021 році склав 14070 тонн. При цьому найбільшими країнами-імпортерами меляси з України від усього експорту (у грошовому еквіваленті) у 2021 року виступали Угорщина (42,78%), Литва (42,78%), Польща (8,16%) [34].

Що стосується деталізованої інформації щодо продукції в межах товарної групи 1701 «Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза, у твердому стані», то вона включає наступні товарні підпозиції: 170112 – буряковий цукор без додавання ароматичних добавок або барвників;

170113 – тростинний цукор без додання ароматичних добавок або барвників; 170114 – інший тростинний цукор; 170191 – з доданням ароматичних добавок або барвників; 170199 – інші цукри.

Інформація про обсяги експорту та імпорту продукції за зазначеними товарними підпозиціями наведена в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Експорт-імпорт продукції
за товарними підпозиціями 170112, 170113, 170114, 170191, 170199

Товарна підпозиція	Обсяг експорту/імпорту, тис. дол.	2023	2022	2021	2020
170112	експорт	3124,9	261,3	5,5	9,7
	імпорт	0	0	0	2,9
170113	експорт	0	0	0	0
	імпорт	1,0	2,6	6,7	8,7
170114	експорт	0,001	1,9	2,3	0,1
	імпорт	178,9	176,7	59273,2	313,6
170191	експорт	11,6	48,1	99,2	71,5
	імпорт	228,8	495,9	662,9	665,6
170199	експорт	203885,1	140371,3	13728,6	59649,1
	імпорт	882,8	3235,3	20943,2	863,1

Джерело: складено автором за даними [29]

Обсяги оподаткованого імпорту та суми надходжень від імпорту за досліджуваними товарними підпозиціями представлено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Оподаткований імпорт та надходження від імпорту
за товарними підпозиціями 170112, 170113, 170114, 170191, 170199

Товарна підпозиція	2023	2022	2021	2020
Оподаткований імпорт, тис. дол.				
170112	–	–	–	2,9
170113	1,0	1,52	6,65	8,67
170114	178,9	115,6	59270,0	310,0
170191	205,4	284,9	662,9	665,6
170199	882,8	3026,8	20940,0	860,0
Податкові надходження від імпорту, тис. дол.				
170112	–	–	–	0,63
170113	0,81	1,21	5,32	6,93
170114	42,5	41,5	13420,0	170,0

170191	48,22	60,99	395,2	182,6
170199	216,8	610,7	4450,0	190,0

Джерело: складено автором за даними [29]

На рис. 2.10 представлена інформація про податкове навантаження, а в таблиці 2.7 – про суми сплаченого мита та ПДВ у разі імпорту різних видів цукру в Україну.

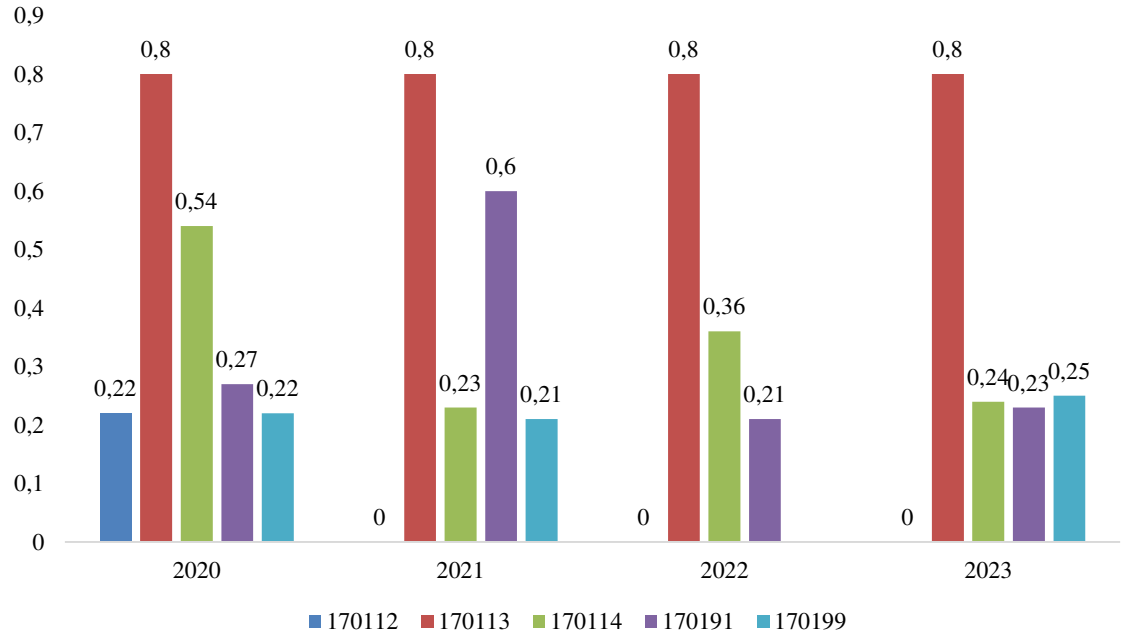

Рис. 2.10. Податкове навантаження за товарними підпозиціями, USD/ USD

Джерело: складено автором за даними [29]

Таблиця 2.7

Суми сплаченого мита та ПДВ
за товарними підпозиціями 170112, 170113, 170114, 170191, 170199

Товарна підпозиція	2023	2022	2021	2020
Мито, тис. дол.				
170112	–	–	–	0,043
170113	503,0	759,0	3,3	4,3
170114	5,6	15,3	1300,0	90,0
170191	5,9	3,3	218,9	41,3
170199	33,54	4,91	220,0	10,0
ПДВ, тис. дол.				
170112	–	–	–	0,6
170113	302,0	455,0	2,0	2,6
170114	36,9	26,2	12120,0	80,0
170191	42,3	57,7	176,4	141,4

170199	183,3	605,8	4230,0	180,0

Джерело: складено автором за даними [29]

Загалом в сучасних умовах експортні можливості України щодо реалізації цукру є незначними. Одним з найбільших імпортерів українського цукру протягом останніх років виступав Європейський Союз – рис. 3 [57]. За даними Державної митної служби України, у 2017-2021 рр. до ЄС щороку експортувалося цукру вітчизняного виробництва загальним обсягом на 16,92-4,04 6-12 млн. дол. США [29].

З метою розв'язання проблем інтенсивного ведення стратегічних галузей сільського господарства, переоснащення господарств технікою, впровадження в рослинництві сучасних сортів і гібридів, поліпшення насінницької справи, освоєння ресурсоощадних технологій, більш раціонального використання біокліматичного потенціалу і зональних природно-кліматичних умов Національною академією аграрних наук України спільно з Міністерством аграрної політики та продовольства України розроблено низку державних цільових програм розвитку. Так, до 2025 р. і на подальший період ними передбачено системне та комплексне розв'язання проблем виробництва цукрових буряків «Цукрові буряки України». В основі інтенсифікації розвитку цукрового господарства та збільшення обсягів виробництва цукру, передбачених Програмою, перебуває підвищення урожайності цукрових буряків шляхом удосконалення землекористування, оптимізації структури посівних площ та дотримання сівозмін, обробітку ґрунту, підвищення рівня внесення мінеральних добрив і проведення хімічної меліорації земель, захисту рослин, розвитку селекції й насінництва, підвищення якості насіння та розвитку інфраструктури ринку [54].

Реалізація зазначених програмних документів має на меті забезпечити виробництво цукру 3,33 млн тон на рік. Це дасть змогу не тільки гарантувати продовольчу безпеку держави, а й вивести Україну в число провідних експортерів цукру на світовий ринок.

2.2. Митні інструменти підтримання конкурентоспроможності вітчизняних виробників цукру

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в цукробуряковому виробництві включає в себе різні способи регулювання експортно-імпортних операцій з цукром в цілому та стосовно окремих країн-партнерів. Цей процес пожвавився на фоні вступу України до Світової організації торгівлі в зв'язку з необхідністю задовольнити вимоги цієї впливової організації.

Особливості митного регулювання реалізації цукру в Україні включають наступні аспекти:

– Митні ставки: в Україні існують митні ставки на імпорт і експорт цукру. Зазвичай вони встановлюються відповідно до міжнародних торгівельних угод та українського законодавства.

– Митні квоти: для регулювання обсягів імпорту і експорту цукру можуть встановлюватися митні квоти, які обмежують обсяги товару, що можуть бути ввезені або вивезені за певний період. Це може бути зроблено для підтримки внутрішнього виробництва цукру або регуляції цін на ринку.

– Декларування товару: при ввезенні або вивезенні цукру необхідно здійснити митне декларування товару. Це означає, що власник товару повинен надати інформацію про товар, його кількість, вартість та інші деталі для митного оформлення.

– Митні контролі: митні органи здійснюють контроль за ввезенням і вивезенням цукру для забезпечення виконання митних правил та умов. Це

включає перевірку митних документів, які підтверджують правомірність операцій з цукром.

– Митні пільги: для підтримки внутрішнього виробництва цукру можуть бути встановлені митні пільги для виробників цукрової продукції. Це може включати зниження митних ставок або надання податкових пільг для сприяння розвитку цукрозаводів і виробництва в країні.

– Митні режими: митні режими визначають, які операції можна здійснювати з цукром на митниці. Наприклад, можуть бути встановлені режими тимчасового ввезення, експорту, переробки або транзиту для регулювання руху цукру через митницю.

Ці особливості митного регулювання реалізації цукру в Україні сприяють забезпеченню контролю над ринком цукру в країні, підтримці внутрішнього виробництва і захисту інтересів вітчизняних виробників цукру.

До стейкхолдерів митного регулювання діяльності вітчизняних виробників цукру потрібно включати наступних (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Стейкхолдери митного регулювання діяльності вітчизняних виробників цукру

Стейкхолдери митного регулювання	Напрями діяльності стейкхолдерів
Вітчизняні виробники цукру	Цільові групи, які безпосередньо займаються виробництвом цукру в Україні. Вони мають інтерес у підтримці митного регулювання, що допомагає захистити їх внутрішній ринок від конкуренції з-за кордону.
Асоціації та об’єднання виробників цукру	Ці стейкхолдери представляють інтереси виробників цукру і виступають за встановлення заходів митного контролю, які забезпечують захист вітчизняної промисловості цукрового виробництва.
Міністерство аграрної політики та продовольства	Відповідає за регулювання митного контролю в аграрному секторі, включаючи виробництво цукру. Вони можуть бути зацікавлені в підтримці заходів митного контролю, які сприяють збереженню та розвитку вітчизняної цукрової промисловості.
Митна служба	Виконує митний контроль та дотримання митних правил і норм. Вони можуть бути зацікавлені в ефективному митному контролі вітчизняних виробників цукру, щоб попередити незаконне ввезення цукру з-за кордону.
Споживачі	Стейкхолдери, для яких важлива якість та доступність

	цукру для споживання. Вони можуть бути зацікавлені в підтримці митних заходів, що допомагають забезпечити вітчизняне виробництво цукру та збільшити його доступність на внутрішньому ринку.
Міжнародні партнери та організації	Це стейкхолдери, які можуть мати інтерес у регулюванні митного контролю для забезпечення відповідності з міжнародними стандартами та правилами торгівлі.

Джерело: розроблено автором

Війна росії проти України призвела до раптової потреби спростити митне оформлення різних категорій товарів, які є вкрай необхідними для забезпечення ЗСУ та територіальної оборони додатковим захисним і військовим спорядженням, а також для забезпечення громадянського населення їжею, ліками і іншою гуманітарною допомогою.

Перелік товарів, що піддаватимуться ліцензуванню та квотуванню під час воєнного стану, визначений Постановою КМУ № 1424 з датою 29 грудня 2021 року. Цей документ встановлює обмеження на вивезення та ввезення товарів.

Введення воєнного стану в Україні найбільше вплинуло на обмеження експорту товарів. Парламент змінював перелік таких товарів кілька разів, у тому числі за останні зміни, внесені до Постанови КМУ 1424.

Згідно з останньою редакцією змін, підлягають ліцензуванню та/або квотуванню наступні товари (табл. 2.9).

На основі наведених даних у табл. 2.9 бачимо, що реалізація цукру в Україні на даний час не підлягає квотуванню (квота дорівнює 0).

Уряд заборонив вивіз солодкого товару на закордонні ринки з страхом, що на внутрішньому ринку стане дефіцит. Така заборона діяла з 5 червня по 15 вересня 2023 року.

Заборону скасували після появи потенціалу для експорту через зменшення внутрішнього ринку та багатого потоку мігрантів, що покинули Україну через війну. Отже, українським експортерам цукру надали квоту на вивезення з України у розмірі 20 тисяч тонн товару з вересня.

При цьому недостатній попит на цукор серед споживачів утримуватиме виробників від надмірного підвищення цін. За прогнозами виробників, цукор

може подорожчати як мінімум на 20%, що означає зростання ціни на приблизно 7 гривень.

Для отримання ліцензії на експорт цукру підприємство повинне звернутися до Міністерства економіки України. Це можна зробити, подавши заявку на видачу ліцензії, лист-звернення про намір отримати ліцензію та копії документів, що підтверджують експортну операцію (наприклад, зовнішньоекономічний контракт), у електронному вигляді. Важливо зазначити, що в умовах воєнного стану процедура видачі ліцензії може здійснюватися протягом 1-2 днів, і навіть краще, не потрібно відвідувати Міністерство економіки України.

Таблиця 2.9

Умови ліцензування та/або квотування визначеної групи товарів в умовах воєнного стану

№ з/п	Товар	Квота	Ліцензія
1	Жито Овес Гречка Просо Цукор Сіль, придатна для споживання людьми Добрива мінеральні або хімічні, фосфорні Добрива мінеральні або хімічні, калійні Добрива мінеральні або хімічні із вмістом двох чи трьох поживних елементів: азоту, фосфору та калію; інші добрива; товари цієї групи у таблетках чи аналогічних формах або в упаковках масою брутто не більш як 10 кг	0 (Фактично експорт заборонено)	Потрібна
3	Пшениця і суміш пшениці та жита (меслин) М’ясо курей свійських Яйця кур свійських Велика рогата худоба, жива М’ясо великої рогатої худоби, морожене М’ясо та їстівні м’ясні субпродукти, солоні або в розсолі, сушені або копчені; їстівне борошно з м’яса або м’ясних субпродуктів: м’ясо великої рогатої худоби	Відсутня	Потрібна

Джерело: [48]

Однак, для митного оформлення експорту слід декларувати у звичайному порядку, який існував до введення воєнного стану.

Митні інструменти регулювання діяльності вітчизняних виробників цукру включають такі заходи:

– Митні тарифи – держава може встановлювати митні тарифи на імпорт цукру з-за кордону; високі митні ставки можуть зменшити конкуренцію на внутрішньому ринку для вітчизняних виробників цукру, стимулюючи споживання вітчизняного продукту.

– Контингенти на імпорт – держава може обмежувати кількість імпортованого цукру шляхом встановлення контингентів на його ввезення. Це дозволяє зберегти певну частку ринку для вітчизняних виробників і забезпечити стабільний попит на їхню продукцію.

– Антидемпінгові заходи – держава може запроваджувати антидемпінгові заходи проти імпорту цукру з країн, що продають його на занижених цінах. Це допомагає зберегти конкурентоспроможність вітчизняних виробників і запобігти спотворенням на ринку.

– Експортні субсидії – держава може надавати субсидії вітчизняним виробникам цукру за їхніми експортними операціями. Це може стимулювати збільшення обсягів виробництва та експорту, забезпечуючи вітчизняним виробникам перевагу на зовнішніх ринках.

– Мито на експорт – заходи такого типу використовуються дуже рідко, але іноді держава може встановлювати мито на експорт цукру з метою забезпечення його наявності на внутрішньому ринку. Це може бути необхідним у випадках дефіциту або забезпечення стабільних цін.

Ці інструменти можуть використовуватися окремо або в поєднанні один з одним, залежно від потреб ринку та стратегії держави щодо розвитку вітчизняного виробництва цукру.

На основі проведеного аналізу у табл. 2.10 визначимо основні митні інструменти підтримання конкурентоспроможності вітчизняних виробників цукру та напрями їх застосування.

Використання цих митних інструментів може допомогти вітчизняним виробникам цукру підтримувати свою конкурентоспроможність на ринку та забезпечити стабільний розвиток галузі.

Загалом слід відмітити, що вітчизняний ринок цукру є досить специфічним: з одного боку, Україна залишається одним із європейських лідерів з виробництва бурякового цукру, з іншого – тривалий час зберігалася тенденція до поступового зменшення обсягів виробництва продукції бурякоцукрової галузі. Так, наприклад, у 1995 році в Україні вироблено 3,9 млн т цукру, тоді як у 2021 р. – 1,44 млн т; у 2022 р. – 1,33 млн т [30].

Таблиця 2.10

Митні інструменти підтримання конкурентоспроможності вітчизняних виробників цукру

Митні інструменти	Напрями застосування
Встановлення митних тарифів	Митні тарифи можуть бути встановлені на імпорт цукру з-за кордону. Високі мита можуть збільшити вартість імпортованого цукру, роблячи вітчизняний продукт конкурентнішим на ринку.
Встановлення квот	Квоти на імпорт цукру з-за кордону можуть бути встановлені, обмежуючи обсяги імпорту. Це може допомогти збільшити попит на вітчизняний цукор і забезпечити стабільний ринок для внутрішніх виробників.
Пільгове оподаткування	Для підтримки вітчизняних виробників цукру можуть бути встановлені пільги в оподаткуванні. Наприклад, виробникам можуть надаватися знижки на податки або інші переваги, які знижують їх виробничі витрати.
Підтримка експорту	Для сприяння експорту вітчизняного цукру можуть надаватися допомога в організації маркетингових заходів, підтримка логістики та інші заходи. Це може допомогти виробникам займати сильні позиції на зовнішніх ринках і забезпечувати сталі експортні надходження.
Створення торговельних угод	Уряд може укладати торговельні угоди з іншими країнами, які включають положення про виробництво та експорт вітчизняного цукру. Це може забезпечити захист і сприяти збільшенню

	долі на ринку для вітчизняних виробників.
Підтримка досліджень і розвитку	Уряд може надавати фінансову підтримку для досліджень і розвитку в галузі цукру. Це може сприяти впровадженню нових технологій і інновацій в виробництво, що підвищить конкурентоспроможність вітчизняних виробників.

Джерело: розроблено автором

Разом з тим, за розрахунками Міністерства економіки України, внутрішнє споживання цукру в Україні складає близько 1 млн т на рік [41]. При цьому Державна служба статистики фіксує поступове зниження споживання українцями цукру (від близько 41 кг цукру й цукровмісних продуктів на одну особу у 2008 р., до 28,5 кг – у 2020 р.) [30].

Наразі виробничі потужності вітчизняних цукрових заводів дозволяють забезпечити виробництво близько 2 млн т щорічно, покривши таким чином потреби внутрішнього ринку і створивши експортний потенціал. Для України експорт цукру – це варіант розвантаження ринку та збільшення прибутків підприємств, що в умовах війни надважливо для поповнення держбюджету за рахунок надходжень від валютних операцій [44]. Загалом на сучасному етапі експортні можливості України щодо реалізації цукру є порівняно незначними [71]. Частка українського цукру у світовому експорті у 2020 році склала всього 0,03%, Україна займала 35-ту позицію в рейтингу світових експортерів білого цукру, постачаючи на зовнішній ринок продукції загальною вартістю 59 млн. дол. (для порівняння, Бразилія – найбільший експортер за цей же період продала цукру на 8,7 млрд дол.). Разом з тим, незважаючи на незначну частку України на світовому ринку цукру, зовнішня торгівля має певні досягнення. Так, протягом останніх років Україна розширила географію продажів цукру, збільшивши кількість країн-покупців з 7 до 26 [67].

За попередніми прогнозами, Україна у 2023/2024 маркетинговому році виробить 1,7-1,8 млн т цукру, з якого третина може бути відвантажена на експорт [44]. Одним з найбільших імпортерів українського цукру виступає Європейський Союз. За даними Державної митної служби України, у 2017-2021

рр. до ЄС щороку експортувалося цукру вітчизняного виробництва (товарна підкатегорія 1701129000) загальним обсягом від 5,12 (у 2021 р.) до 961,11 (у 2022 р.) тис. дол. [29]. В поточному році обсяг експорту вітчизняного цукру до країн ЄС суттєво зріс – станом на 31 жовтня 2023 року вже експортовано продукції на 2,75 млн дол. [29]. Найбільшими споживачами цукру з України стали Польща, Болгарія, Угорщина, Румунія. Зростання попиту на український цукор в країнах ЄС пов'язане з низьким врожаєм цукрових буряків у Франції, Німеччині, Польщі вже другий рік поспіль. Загальний дефіцит цукру в країнах Євросоюзу на початок 2023 року складав 2 млн т [64].

У травні 2022 року стимулюючим заходом для виробників цукру стало зняття Урядом України заборони на експорт цукру, Так, Постановою КМУ від 3 травня 2022 р. № 549 внесено зміни до додатків 1 та 5 постанови від 29 грудня 2021 р. № 1424 «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік», зокрема: скасовано нульову квоту на цукор та запроваджено режим ліцензування експорту цукру. Міністерством економіки України з березня 2022 року спрощено та пришвидшено процес ліцензування експорту товарів, у тому числі цукру, а саме: зменшено перелік необхідних документів; передбачено можливість подачі документів засобами електронного зв'язку; відмінено сплату збору за видачу ліцензії на експорт (імпорт) товарів до припинення чи скасування воєнного стану в Україні

Крім того, збільшенню обсягів експорту цукру до ЄС у 2022-2023 рр. сприяло набуття чинності у червні 2022 року Регламенту Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 про тимчасові заходи з лібералізації торгівлі, відповідно до якого призупинено застосування тарифів, визначених в Угоді, та усіх тарифних квот для сільськогосподарської продукції, зокрема і цукру. Раніше Україна могла експортувати до ЄС 20 тис. т цукру, після перевищення квоти необхідно було сплачувати мито у розмірі €300. Статистичні дані свідчать, що протягом 2016-2017 рр. тарифна квота ЄС на цукор вітчизняними виробниками була використана на 100%, в 2018 р. – на 85%, в 2019-2020 рр. – використана вся можливість безмитного ввезення. Причому в 2019 р. квоти на цукор були

вичерпані вже до кінця січня, а 2020 р. – до кінця листопада. В 2021 році квота на цукор була використана лише на 87%, що зумовлено дефіцитом продукту на внутрішньому ринку України.

До червня 2023 року відбувалося нарощування постачання цукру в Європу. Він досягнув 70 тис. т на місяць. Проте Кабінет міністрів постановою від 5 червня поточного року заборонив експортувати цукор до 15 вересня 2023 р. Заборона пов'язана із необхідністю захисту внутрішнього ринку від аномальних темпів нарощування експорту, оскільки за високої ціни українські експортери можуть пришвидшеними темпами вивозити цукор. Тому КМУ зробив ставку на те, що експорт відновиться у вересні, оскільки тоді стартує сезон переробки буряків і таким чином можна уникнути дефіциту та зростання ціни всередині країни [70].

На прохання Румунії відновити постачання згодом було виділено квоту на поставку 20 тис. т цукру до Румунії. Надходження продукції з України сприяло б стабілізації цінової кон'юнктури в Румунії, де останнім часом зросли внутрішні ціни на цукор [70].

Таким чином, для подальшого розвитку цукрової галузі України необхідно виходити на зовнішні ринки. Внаслідок призупинення «Чорноморської зернової ініціативи» вітчизняні фермери уже в поточному році проявляють зацікавленість до виробництва цукрових буряків, чого не спостерігалося шість років. Через посередній врожай цукрових буряків в Європі та значні витрати на паливо, маємо зараз високі ціни на цукор, саме тому цей ринок такий цікавий нашим виробникам навіть попри значні витрати на логістику. Станом на 31 серпня ціна 1 т цукру білого на Лондонській біржі становила 730,5 дол. (без ПДВ) на умовах FOB; ціна на внутрішньому ринку цукру у його виробників становить 718 дол. (без ПДВ) за тону [44].

Зараз Міністерство економіки України, Міністерство аграрної політики та НАЦУ «Укрцукор» напрацьовують механізм експорту цукру для вітчизняних експортерів. З метою покращення співпраці між учасниками ринку цукру діє Меморандум про взаєморозуміння між виробниками цукру, Міністерством аграрної політики та продовольства, Міністерством економіки та іншими учасниками ринку цукру і його споживачами. Першочергове завдання Уряду – сприяння пошуку логістичних шляхів

та країн-імпортерів вітчизняного цукру. Перспективним виробництво цукру в Україні може бути за наявності ринків його збуту та вирішення питання про логістичні шляхи. Обмеження ж експорту цукру органами влади може призвести до значного затоварювання внутрішнього ринку під час виробничого сезону (вересень-грудень). Окрім того, виробники цукру зіштовхнуться з дефіцитом складських потужностей для зберігання цукру. За таких умов відбудеться зменшення відпускної ціни на цукор нижче його собівартості, що відобразиться на рентабельності функціонування цукрових заводів.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЦУКРУ

3.1. Аналіз зарубіжного досвіду митного регулювання ринку цукру

Світовий досвід свідчить, що країни, які займаються виробництвом цукру з буряків, не поспішають припиняти цю галузь, а насправді приймають різні заходи для її захисту. Квоти на виробництво цукру купуються й передаються як спадщина, за них сплачуються гроші. Ввезення імпортного цукру обмежується митними перешкодами. Наприклад, у Франції та Німеччині цукровиробник має надійний захист у вигляді економічних санкцій і митних тарифів.

У теперішній час практично всі країни намагаються підтримувати своїх виробників, встановлюючи митні обмеження, щоб зберегти вигідні внутрішні ціни. Такі країни, як США, країни ЄС і Японія, застосовують цей підхід для підтримки внутрішнього виробництва цукру. Ціни на цукор в цих країнах майже удвічі вищі, ніж у світі. Наприклад, ЄС регулює ціни на цукор на рівні 810-870 доларів за тонну. Навіть країни-експортери, такі як Бразилія, Таїланд і Австрія, підтримують своїх виробників цукру, незважаючи на низьку собівартість їх виробництва (табл. 3.1).

СОТ регулює ринок цукру, щоб зміцнити підтримку місцевих виробників у країнах-членах та забезпечити стабільність на світовому ринку. Ця організація дозволяє своїм членам встановлювати імпортні квоти, які не можуть бути менше 3% від внутрішнього обсягу виробництва. Деякі країни-члени СОТ не імпортують цукор взагалі, вони є нетто-експортерами цукру, що додається до високого тарифу на імпорт цукру. Наприклад, Гватемала застосовує імпортний тариф у розмірі 172%, що повністю захищає інтереси національних цукровиробників і створює подвійний бар’єр для імпорту.

Законодавство США передбачає впровадження заходів захисту у випадках, коли збільшення обсягів імпорту може завдати значної шкоди вітчизняним виробникам.

Таблиця 3.1

Наявні і заплановані квоти країн-членів СОТ, т

Країна	Наявна квота	Мінімальна квота до 2024 року
Барбадос	1454	2423
Колумбія	33860	157364
Коста-Ріка	4617,17	7698,61
Сальвадор	3887,33	6478,89
Європейське Співтовариство	1304700	1304700
Фінляндія	86806	85806
Гватемала	8620	14367
Угорщина	0	7514
Ісландія	6652,8	11815,7
Малайзія	17400	29600
Мексика	110000	183800
Марокко	274,33	274,34
Нікарагуа	26,3	43,8
Філіппіни	103000,4	103000,4
Словаччина	75	75
ПАР	46667	62037
Таїланд	13105	13760
Туніс	100000	100000
США	1034000	-
Венесуела	132013	132013

Джерело: узагальнено автором на основі [7]

В ЄС регулювання ринку цукру здійснюється у рамках єдиної сільськогосподарської політики. Основними напрямами цієї політики є встановлення виробничих квот для обмеження кількості цукру, яку можуть реалізовувати виробники за високими внутрішніми цінами, застосування імпортних мит, що захищають внутрішні ціни від дешевого імпорту цукру, та використання експортних субсидій за встановленою експортною квотою. У ЄС також використовується практика договорів з третіми країнами про пільгове постачання цукру-сирцю для підтримки країн, що розвиваються. Національним законодавством країн-членів ЄС передбачено використання експортних

субсидій, які дозволяють виробникам експортувати цукор за цінами, що забезпечують прибуткову діяльність і уникати збитків від додаткового імпорту. Таким чином, внутрішні високі ціни й експортні субсидії дозволяють фінансувати експорт цукру в обсягах, що перевищують внутрішні квоти [10].

Один з основних інструментів регулювання ринку цукру в ЄС – встановлення квот.

Система розподілу квот для країн-членів ЄС визначається Європейською Комісією. Кожна країна розподіляє свою квоту між виробниками на своїй території. Зазвичай, розподіл квот відбувається на основі обсягів виробництва окремих виробників за попередні роки. Існують два види квот – базова (квота «А»), яка відповідає обсягам внутрішнього споживання цукру, і спеціальна (квота «В»), яка становить певний відсоток від базової квоти, зазвичай 35-40% [8].

Спочатку квота «В» була призначена для стимулювання найбільш ефективних виробників. Однак, зараз її призначення полягає у встановленні зв'язку між обсягами виробництва в актуальному і минулому періодах. Тобто максимальна квота (А+В) повинна відповідати рівню виробництва минулих років, а різниця між обсягом виробництва цукру в минулі роки і обсягом його споживання становить квоту «В».

Співвідношення квот «А» і «В» може відрізнятися для різних країн. Цукор, вироблений понад максимальну квоту (цукор «С»), може бути проданий на світовому ринку або використаний у наступному сезоні в рамках квоти «А».

Загальний обсяг виробництва цукру «С» в ЄС складає близько 1,7 млн. тонн. Європейська Комісія має право переглядати розмір квот у разі, якщо країни не дотримуються своїх зобов'язань щодо квотування. Для забезпечення виконання встановлених квот, країни виробляють більшу кількість цукру, що використовується для формування квоти «С».

Тому, механізм контролю через квоти А, В і С працює так: цукор, що входить в квоту А для внутрішнього споживання, має найбільший захист від цінових коливань; заходи захисту для цукру в квоті В, що гарантує повне задоволення

внутрішніх потреб, застосовуються за потреби, залежно від ситуації; цукор С продається на світовому ринку за конкурентоспроможними цінами.

Слід зауважити, що концепція цукрового режиму в ЄС засновується на самофінансуванні, тобто всі витрати, пов'язані з регулюванням, оплачуються безпосередньо виробниками цукрового буряку і цукру. Високі внутрішні ціни забезпечуються за рахунок споживачів, які мусять платити за продукцію по цінах, що перевищують світові. У зв'язку з цим, державні органи виконують функції перерозподілу засобів для підтримки паритету.

З моменту введення Єдиного ринку цукру, ЄС перетворилося з традиційного імпортера цукру в його великого нетто-експортера, завдяки значному розширенню виробництва цукрових буряків та впровадженню системи цін, що стимулюють цукрове виробництво. Механізм ціноутворення на ринку цукру в країнах ЄС передбачає встановлення декількох видів цін.

Інтервенційна ціна – мінімально гарантована ціна на цукор, за якою закупівельні органи (інтервенційні агентства) зобов'язуються отримати будь-яку кількість цукру у виробників при падінні ринкових цін. Рівень цієї ціни зростає в тих районах, які не можуть забезпечити себе цукром, і в тих, де виробництво його збиткове (Італія, Португалія).

Цільова ціна – оптова ціна на білий цукор для регіонів, в яких спостерігається дефіцит цього продукту. За своєю суттю вона визначає бажаний рівень цін на цукор, який відповідно до основних положень Проекту «Основи регулювання ринків» повинен впроваджуватися при збалансованому рівні попиту і пропозиції в умовах вільної конкуренції.

Захист внутрішніх товаровиробників від насичення ринку дешевим імпортним цукром здійснюється шляхом встановлення порогової ціни. Рівень цієї ціни визначається шляхом додавання до цільової ціни транспортних витрат на перевезення цукру з районів найбільшого виробництва до зони найбільшого дефіциту, а також торгівельних націнок і витрат на зберігання.

Базисна ціна слугує різницею між інтервенційною ціною на білий цукор і витратами на його виробництво і транспортування буряку на заводи.

Встановлення мінімальної гарантованої ціни на цукровий буряк, за якою виробники можуть реалізувати цукор з прибутком, що здійснюється на основі базисної ціни і середнього очікуваного обсягу виробництва бурякового цукру.

Для підтримки високих внутрішніх цін країни ЄС застосовують регулювання імпортного потоку за допомогою фіксованих імпортних тарифів, які роблять імпорт цукру недоцільним. При цьому, ЄС має право встановлювати спеціальний тариф у випадку, якщо ціни на світовому ринку суттєво знижуються [5].

Отже, впровадження європейського досвіду митного регулювання ринку цукру в Україні може бути здійснено через наступні напрями:

1. Гармонізація законодавства: Україна може прийняти закони та нормативні акти, орієнтовані на європейські стандарти митного регулювання ринку цукру. Це означає впровадження митних правил, які визначають митні правила та процедури, включаючи ввезення та експорт цукру, реєстрацію та контроль якості цукру, оподаткування та митні платежі.

2. Розвиток інфраструктури: Україна повинна розвивати митну інфраструктуру, щоб забезпечити ефективну обробку та контроль потоку цукру. Це включає модернізацію митних постів, впровадження сучасних митних технологій та електронних систем, які сприятимуть автоматизації процесів та забезпечать швидку обробку товарів.

3. Підвищення якості та стандартів: Україна повинна сприяти підвищенню якості цукру та дотриманню європейських стандартів. Це може бути досягнуто через впровадження обов'язкових лабораторних випробувань та сертифікаційних процедур, контроль якості від поставки до споживання, а також сприяння сучасним методам виробництва цукру.

4. Оптимізація митних процедур: Україна має спростити митні процедури, щоб знизити адміністративні бар’єри для експорту та імпорту цукру. Це може бути досягнуто шляхом впровадження електронних декларувань, спрощених процедур митного оформлення та зниження об'єму документації, необхідної для митного контролю.

5. Формування партнерських відносин: Україна повинна співпрацювати з міжнародними організаціями та європейськими партнерами для обміну досвідом та отримання підтримки у впровадженні європейського досвіду митного регулювання ринку цукру. Така співпраця допоможе забезпечити доступ до передових технологій, методологій та експертизи, що сприятимуть розвитку митного сектору України.

3.2. Пропозиції щодо удосконалення митного регулювання ринку цукру

Отже, проведений аналіз митного регулювання ринку цукру в Україні дозволяє нам визначити наступні його недоліки:

1. Велика залежність від зовнішнього постачання цукру. Україна імпортує значну кількість цукру, що призводить до залежності від зовнішніх постачальників і підвищення цін на внутрішньому ринку.
2. Недостатній захист вітчизняних виробників. Через недостатній митний захист вітчизняні виробники цукру змушені конкурувати з дешевим імпортом, що призводить до зниження прибутковості і втрати ринкової позиції.
3. Відсутність ефективних заходів для регулювання цін. Митні ставки на цукор не виконують свою функцію контролю цін, що призводить до високої волатильності цін на ринку цукру.
4. Відсутність системи моніторингу і прогнозу про виробництво і споживання цукру. Відсутність точних даних про обсяги виробництва і споживання цукру ускладнює управління ринком цукру і створює проблеми з плануванням.
5. Відсутність ефективних механізмів для боротьби з контрабандою цукру. Контрабандний цукор вносить значний дискомфорт на ринок цукру, знижуючи ціни і чинячи шкоду вітчизняним виробникам.
6. Відсутність прозорих процедур при проведенні митних операцій. Недостатня прозорість та корупція в системі митного регулювання ускладнюють та послаблюють контроль за ввезенням і вивезенням цукру.

На основі визначених недоліків можливо визначити основні напрями удосконалення митного регулювання ринку цукру:

1. Законодавче вдосконалення: Впровадження ефективних законодавчих актів щодо митного регулювання ринку цукру, які сприятимуть створенню конкурентного середовища для виробників і споживачів цукру.

2. Зменшення митного тарифу на імпорт цукру: Пониження митних ставок на імпорт цукру може сприяти зниженню цін на ринку і задовольнити попит на цей продукт.

3. Розширення міжнародних торгівельних угод: Підписання та укладання міжнародних торгівельних угод про вільну торгівлю цукром з іншими країнами може розширити можливості для українських виробників цукру і сприяти збільшенню експорту.

4. Розвиток митних служб: Необхідно вдосконалити роботу митниць та забезпечити їх ефективне функціонування. Це може включати автоматизацію процесів митного контролю, забезпечення кваліфікованих співробітників та забезпечення транспарентності та недискримінації при здійсненні митних процедур.

5. Підтримка внутрішнього ринку: Для забезпечення внутрішнього ринку цукру можна впроваджувати заходи підтримки вітчизняних виробників, такі як субсидії, фінансові пільги, стимули для розвитку технологій і виробництва цукру.

6. Контроль за якістю: Митні органи мають контролювати якість і безпеку імпортованого цукру, щоб запобігти появі на ринку незаконного або шкідливого товару.

7. Інформаційна підтримка: Забезпечення інформаційної підтримки для виробників та споживачів цукру про ринкові умови, тарифи, норми та інші регулятивні вимоги може сприяти ефективному функціонуванню ринку.

ВИСНОВКИ

Таким чином, отримані в процесі підготовки кваліфікаційної роботи результати дають можливість сформулювати наступні висновки.

1.Встановлено, що на сучасному етапі митно-тарифне регулювання є основним механізмом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, спрямованим на захист вітчизняної економіки від зовнішніх негативних впливів. Імпортні та експортні тарифи займають центральне місце в системі реалізації державного регулювання ЗЕД і є історично першим інструментом протекціонізму і регулювання зовнішньої торгівлі.

2. Визначено основні позитивні наслідки політики протекціонізму для держави, зокрема: заохочення національного виробництва в умовах низького імпорту або його відсутності; урівноваження торгового та платіжного балансу. Як правило, вдаються до цього засобу при високому зовнішньому борзі; боротьба з безробіттям через створення робочих місць.

3. Виявлено, що політика протекціонізму пов’язана також з певними негативними наслідками, серед яких: зникнення стимулів для вдосконалення виробництва внаслідок відсутності конкуренції; ймовірність виникнення монополії національного виробника, і, відповідно, обмеження свободи вибору для споживача; вірогідність відповідних протекціоністських дій з боку країн-партнерів; спричинення торгових війн та використання протекціонізму як засобу політичного тиску.

4. Показано, що основними причинами тривалого періоду занепаду цукрової промисловості та виникнення проблеми є: утворення значного надлишку переробних потужностей внаслідок орієнтації бурякоцукрової галузі на вивезення значної частини виробленого цукру для потреб колишніх союзних республік; недосконаліть системи управління галуззю; недоліки, допущені під час приватизації підприємств галузі, штучне доведення їх до банкрутства; нееквівалентність цін на продукцію галузі і матеріально-технічні ресурси, що використовуються для її потреб, що призвели до деіндустріалізації

бурякоцукрового виробництва; забур'яненість полів, скорочення площ посівів цукрових буряків, посилення ураженості посівів хворобами та шкідниками, зменшення у 3-4 рази кількості внесених мінеральних та органічних добрив; надмірне ввезення в Україну протягом 1998-2003 років цукру-сирцю з тростини, давальницькі схеми переробки цукрових буряків, бартерні розрахунки та контрабанда цукру і цукровмісних продуктів; недостатнє впровадження новітніх технологій, нестача висококваліфікованих спеціалістів із знанням основ ринкової економіки, зокрема менеджменту та маркетингу.

5. Встановлено, що тривалий час основним документом, на основі якого здійснювалося регулювання ринку цукру виступав Закон України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру», спрямований на захист і підтримку вітчизняного товаровиробника. Проте за період з дати прийняття (у 1999 році) документ зазнав змін, доповнень та виключень і втратив свою комплексність. Зокрема, економічними наслідками впливу закону стало гальмування вирощування цукрових буряків та роботи цукрових заводів, які не можуть реалізувати цукор, коли ринкова ціна стає нижчою за мінімальну, а також деформація ринку, викликана переробкою за давальницькою схемою, надмірна кількість операторів та посередників, що займаються торгівлею цукром.

6. Показано, що основними інструментами, які можуть бути використані для митного регулювання ринку цукру є: митні ставки; митні квоти; декларування товару; митні контролі; митні пільги; митні режими.

7. На основі досвіду країн світу з розвиненим цукровим виробництвом встановлено, що ефективний його розвиток досягається за наявності: міцного законодавчого захисту вітчизняного виробництва; державного регулювання ринку шляхом матеріального стимулювання експорту, встановлення мінімальних цін на сировину та цукор, надання пільгових кредитів; систематичного інвестування галузі, визнання її пріоритетності і стратегічного значення; забезпечення значного підвищення урожайності цукрових буряків та рівня концентрації цукрового виробництва.

8. Показано, що розвиток експортного потенціалу є важливим напрямком розвитку вітчизняного ринку цукру. Задля зміцнення продовольчої безпеки державне стимулювання експортної діяльності підприємств цукрової галузі в Україні, має передбачати: інституційну та фінансову підтримку – сприяння розвитку фермерських господарств і виробників цукру; запровадження стимулюючих заходів: пільгове кредитування, митні та податкові пільги; технологічну підтримку, яка полягає у створенні додаткових чи реконструкції існуючих виробничих потужностей та нових робочих місць в галузі; відновлення експортного потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Budzyńska, A., Urbanek, M. Forecasting the directions of the EU sugar market development after limiting government intervention. Economics and Law. 2022. № 21(2), P. 297-315.
2. Gusatinska, N.A, Corna T.M. Stan obecny i perspektywy rozwoju ukraińskiego przemysłu burakacukrowego w kontekście procesów integracyjnych. *Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie/Politechnika Śląska*. 2015. №83, 215-224.
3. Galović, T., & Bezić, H. (2019). The competitiveness of the EU sugar industry. *Zb. rad. Ekon. fak. Rij*. 2019. № 37(1), 173-189.
4. Hayat, K., Areeba, T. Good quality sugar technical aspects. *Pakistan Sugar Journal.* 2019. №34(2). P. 23-26. https://doi.org/10.35380/sugar.034.02.0142
5. Importing Sugar: A Sweet Trade Treat. URL: http://surl.li/onxbj (дата звернення: 02.22.2023).
6. Kuzmenko, E., Smutka, L., Strielkowski, W., Streimikis, J., Streimikiene, D. Cointegration Analysis of the World's Sugar Market: The Existence of the Long-term Equilibrium. *E+M Ekonomie a Management*. 2020. №23, P. 23-38.
7. Mpapalika, Jane, The Regulation of Sugar Market Price in Developing Countries. URL: https://ssrn.com/abstract=3471629 (та звернення: 12.11.2023).
8. Mwinuka, L. Mlay, F. Determinants and performance of sugar export in Tanzania. *Journal of Finance and Economics*. 2015. № 3(1). P. 6-14.
9. OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030. OECD Publishing, Paris. URL: http://surl.li/onwvb (дата звернення: 15.05.2023).
10. Zinna, G. Sovereign default risk premia: Evidence from the default swap market. *Journal of Empirical Finance*. 2013. Vol. 21,. P. 15-35.
11. Аграрне портфоліо 2022: потенціал українського експорту. URL: http://surl.li/onxbx (дата звернення: 13.10.2023).
12. Артиш Н.В., Артиш В.І. Застосування митного регулювання для аграрної продукції на зовнішньому ринку України. *Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації:* матеріали V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 06 жовтня 2022 р. К.: НУБіП України, 2022. С.15-18.
13. Баланси попиту і пропозиції продукції рослинництва: Міністерство економіки України. URL: http://surl.li/azjkp (дата звернення: 19.11.2023).
14. Баланси попиту і пропозиції цукру в Україні: Укрцукор. URL: http://www.ukrsugar.com/uk (дата звернення: 08.11.2023).
15. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України за 2020 рік: Державна служба статистики. URL: http://surl.li/onwlj (дата звернення: 15.10.2023).

16. Березовська О.В. Напрями вдосконалення механізму митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України в рамках угоди про вільну торгівлю. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління.* 2018. Том 29 (68). № 4. С. 26-30.

17. Бондар В.С., Андрющенко С.Ю. Тенденції цін світового ринку цукру і їх вплив на внутрішній ринок України. Цукрові буряки. 2010. № 2 (74). С. 23-25.

18. Бондар, В.С. Лібералізація ринку цукру в ЄС – як виклик цукровиробникам України. Цукрові буряки. 2018. №1. С. 8-9.

19. Бондар, В.С., Фурса, А.В.. Бурякоцукрова галузь України в умовах нестабільності світового ринку цукру. *Економіка АПК.* 2018. №7. С. 37-46.

20. В Україні збільшиться виробництво цукрових буряків в 2023 році – прогноз. URL: http://surl.li/onwxx (дата звернення: 15.11.2023).

21. Виробництво цукру 2023. Прогноз та оцінка сезону. URL: http://surl.li/onwyt (дата звернення: 15.11.2023).

22. Голинський Ю.О., Павелчак А.В. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності та його удосконалення. Молодий вчений. 2018. № 10 (62). С.749-752.

23. Голод В.Ю. Застосування протекціоністських заходів на прикладі антидемпінгового розслідування стосовно імпорту в Україну шприців медичних з Китайської Народної Республіки. URL: http://surl.li/onwha (дата звернення: 05.11.2023).

24. Грабовська, О., Штангеєва Н., Молодницька О. Про можливості цукрових заводів щодо розширення асортименту цукрової продукції. Вісник цукровиків України.2015. №6. 7-8. С. 15-18.

25. Гребельник О.П. Митна справа: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2021. 400 с.

26. Григоренко, Н.О, Штангеєв В.О., Хомічак, Л.М., Гріненко, І.Г. Шляхи пошуку розширення асортименту продукції цукрової галузі України. *Цукор України.* 2016. 6-7(126-127). С. 41-44.

27. Грузінська І., Смагіна А., Айрапетов М., Жигадло В. Зелена книга «Регулювання ринку цукру». 2018. URL: http://surl.li/onwjq (дата звернення: 27.08.2023).

28. Гуцул І.А., Крисовата К.В., Титор В.Й. Тенденції митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України. *Економіка та суспільство.* 2022. Вип.№ 44 / DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-65

29. Державна митна служба України: офіційний сайт. URL: https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/# (дата зверенння: 23.09.2023).

30. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 23.09.2023).

31. Дзюбинський А.В., Дзюбинська О.В., Пододворний О.Б. Митна політика та її вплив на ринок цукру в Україні. Товарознавчий вісник. 2021. № 1 (14), С. 18-25.

32. Жидовська Н.М. Агропромислова інтеграція бурякоцукрового підкомплексу. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 27 березня 2018 р. Полтава: ПДАА, С. 92-95.

33. Зулгарін В.Г. Особливості міжнародних договорів у галузі регулювання міжнародних торгових відносин: дис.… канд. юрид. наук: 12.00.11 / Інститут законодавства Верховної Ради України, Київ, 2021 199 с.

34. Імпорт, експорт цукру і меляси в Україні за січень-грудень 2021 року. Науково-практичний центр цукробурякового виробництва. URL: http://sugarua.com/ua/sugarnews_ukr/lists/583 5 (дата звернення: 21.06.2023).

35. Карінцева, О.І., Харченко, М.О., Пономарьова, Г.С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві. *Механізм регулювання економіки.* 2020. № 4. С. 58-69.

36. Квоти на експорт в ЄС: як швидко Україна використовувала в 2018-2020 роках. URL: http://surl.li/onxcn (дата звернення: 17.06.2023).

37. Концепція комплексної державної програми реструктуризації і розвитку бурякоцукрової галузі на період до 2010 року: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.12.2005 р. № 566-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/26478643 (дата звернення: 12.12.2023).

38. Коротинський О. Хто виробив найбільше цукру? Огляд виробництва у сезоні 2022. URL: http://surl.li/onwkf (дата звернення: 13.06.2023).

39. Красняк, О.П., Амонс, С.Е. Ринок цукру: проблеми та перспективи. Ефективна економіка. 2020. №1.URL: http://surl.li/onwwh (дата звернення: 16.11.2023).

40. Левко М.М. Митно-тарифне регулювання в системі фінансової безпеки держави. Забезпечення стій-кості та безпеки фінансової системи України: теорія та практика: монографія / за ред. Г.Я. Аніловської та І.Б. Висоцької. Львів: Сполом. 2016. 252 с.

41. Маковей Ю. Цукровий сезон 2023: чи зароблять на цукрових буряках аграрії. URL: http://surl.li/mtnju (дата звернення: 18.11.2023).

42. Мандра Г.А. Оперативне тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: https://mmjust.gov.ua/m/str_20086 (Дата звернення: 05.05.2020).

43. Месель-Веселяк, В.Я., Томілін, О.О. Система структурних чинників та періоди розвитку бурякоцукрового підкомплексу. *Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія: Економіка.* 2016. №1, С. 159-162.

44. Михайловин Н. Цукрова галузь цього року працює на рекорд. URL: http://surl.li/mtnkj (дата звернення: 02.12.2023).

45. Митний Кодекс України. URL: http://surl.li/vwcq (дата звернення: 23.09.2023).

46. Міністерство економіки України. URL: https://me.gov.ua/?lang=uk-UA (дата звернення: 26.11.2023).

47. Неефективна цукрова галузь існує за рахунок українців. URL: http://surl.li/onxdb (дата звернення: 02.12.2023).

48. Особливості імпортно-експортних операцій в період воєнного стану. URL: http://surl.li/onwzk (дата звернення: 15.11.2023).

49. Панасейко І. Проблеми нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах дії зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. *Бізнес Інформ*. 2017. № 2. С. 50-54.

50. Пашко П.В., Шевчук С.В. Сутність та особливості державного регулювання механізмів забезпечення митних інтересів України. *Економіка та держава.* 2019. № 4. С. 4-10.

51. Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності: Наказ ДМСУ від 14.07.2020 р. № 256. https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0256913-20#Text (дата звернення: 19.08.2023).

52. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: http://surl.li/onwfm (дата звернення: 18.10.2023).

53. Рада планує скасувати два закони, що регулюють виробництво і реалізацію цукру. URL: http://surl.li/onwjl (дата звернення: 17.07.2023).

54. Ринок цукру у 2023/24 маркетинговому сезоні. URL: http://surl.li/onwxp (дата звернення: 15.11.2023).

55. Руженкова О. Експорт цукру – найважливіший драйвер розвитку галузі – «Укрцукор». URL: http://surl.li/onwkw (дата звернення: 18.11.2023).

56. Самілик, М., Корнієнко, Д. Аналіз видів цукру та розширення його асортименту в Україні. *Biota. Human. Technology.* 2023. № 1. С. 94-108. https://doi.org/10.58407/bht.1.23.7

57. Світовий ринок цукру 2020/21. Позиції України на зовнішньому ринку. URL: http://surl.li/onxpd (дата звернення: 18.06.20223).

58. Солодке для всіх: Україна наближається до рекорду з експорту цукру за кордон. URL: http://surl.li/onxao (дата звернення: 15.11.2023).

59. Стасіневич, С.А. Покращення якості цукру – інноваційний напрям підвищення якості життя населення України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес.* 2014. №200(1), С. 309-313.

60. Сторожук О.В., Свириденко Г. М. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньо-економічної безпеки держави в умовах

євроінтеграції. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2017. Вип. 17. С. 94-98.

61. Твердохліб В.Ю, Чорна Т.М. Особливості регулювання експорту цукру з України. *Ефективність міжнародної економічної інтеграції:* матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 09 листопада 2023 р. Львів-Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 82-5.

62. Ткаченко, К. Хорошун, В. Заборона експорту цукру: захист ринку чи пастка для експортерів? URL: http://surl.li/onwvr (дата звернення: 11.12.2023).

63. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 21.03.2014 № 984_011. URL: http://surl.li/hwks (дата звернення: 16.06.2023).

64. Україна збільшила експорт цукру у вісім разів. Головний ринок збуту – країни ЄС. URL: http://surl.li/mtnkc (дата звернення: 12.12.2023).

65. Україна торік збільшила експорт агропродукції до ЄС на 33%. URL: http://surl.li/onxis (дата звернення: 14.08.2023).

66. Українець, А.І., Штангеєва, Н.І., Клименко, Л.С. Технології цукропродуктів і цукрозамінників: навчальний посібник К.: НУХТ, 2009. 231 с.

67. Українська асоціація бізнесу і торгівлі. URL: https://www.ubta.com.ua/ (дата звернення: 15.06.2023).

68. Цукор і кондитерські вироби – лідери за темпами приросту експорту. URL: http://surl.li/mfwcm (дата звернення: 15.11.2023).

69. Цукровий буряк 2022. Посівні площі. Переробні потужності. Залишки й експорт. URL: http://surl.li/onxct (дата звернення: 18.08.2023).

70. Цукровий сезон 2023: очікування та перші результати сезону. URL: http://surl.li/mtnjp (дата звернення: 26.10.2023).

71. Чорна Т.М., Гусятинська Н.А. Аналіз нормативних документів ЄС щодо якості та безпечності цукрів у контексті розширення експортного потенціалу галузі. *Наукові праці НУХТ.* 2022. Том 28. № 3. С. 154-176.

72. Шевчук С.В. Державне регулювання як важливий фактор активізації інноваційних процесів в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 632-642.

Додаток А

№	Назва	Номер акта	Дата прийняття	Статус	Тип	Видавники	Регуляторність	Актуальність	Законність
1	Про розрахункові ціни на цукрові буряки урожаю 1979 року для калькулювання собівартості продукції цукрових заводів	470	27.09.1979	Термін дії практично завершений	Постанова	Рада Міністрів Української Радянської Соціалістичної Республіки	Підтверджений регуляторний	Неактуальний	Має ознаки не законного
2	Про покладення на Держхарчопром України функцій по оптовій торгівлі цукром, звільнивши від їх виконання МЗЕЗторг України	209-р	08.04.1992	Не визначено	Розпорядження	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регуляторний	Неактуальний	Має ознаки незаконного
3	Про перелік товарів, не дозволених для виплати заробітної плати натурою	244	03.04.1993	Не визначено	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регуляторний	Неактуальний	Законний
4	Про забезпечення формування державних продовольчих і фуражних ресурсів	464/93	16.10.1993	Втратив чинність	Перелік, Указ	Президент України	Підтверджений регуляторний	Неактуальний	Акт не підзаконний
5	Про перехід на приймання та	472	11.07.1994	Не визначе	Постанова	Кабінет Міністрів	Підтверджений	Неактуальний	Має ознаки

	оплату цукрової сировини з урахуванням фактичної цукристості			но		України	регулятор ний		незакон ного
6	Про приєднання України до Міжнародної угоди по цукру 1992 року	178/ 94- ВР	22.09.1 994	Чинний	Закон	Верховна Рада України	Підтвердж ений регулятор ний	Актуальн ий	Акт не підзакон ний
7	Про заходи щодо стримування зростання цін на цукор, вироблений з цукросировини вітчизняного виробництва	654	22.09.1 994	Чинний	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Має ознаки незакон ного
8	Про пріоритетні напрями використання іноземних кредитів	234	03.04.1 995	Не визначе но	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Актуальн ий	Має ознаки незакон ного
9	Про державне регулювання імпорту сільськогоспода рської продукції	468/ 97- ВР	17.07.1 997	Чинний	Закон	Верховна Рада України	Підтвердж ений регулятор ний	Актуальн ий	Акт не підзакон ний
1 0	Про забезпечення переробки цукрових буряків урожаю 1997 року	1063	24.09.1 997	Не визначе но	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Має ознаки незакон ного
1 1	Про невідкладні заходи стабілізації фінансового ринку України	1354	03.12.1 997	Термін дії фактич но заверше	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Законни й

				ний					
12	Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів	771/97-ВР	23.12.1997	Чинний	Закон	Верховна Рада України	Підтверджений регулятор ний	Актуальний	Акт не підзакон ний
13	Про списання та реструктизацію податкової заборгованості платників податків – цукрових заводів (комбінатів) за станом на 1 січня 1998 року та сільськогосподарських підприємств за станом на 1 січня 1999 року	428-XIV	05.02.1999	Термін дії фактично заверше ний	Закон	Верховна Рада України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Акт не підзакон ний
14	Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру	758-XIV	17.06.1999	Втратив чинність	Закон	Верховна Рада України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Акт не підзакон ний
15	Про порядок ввезення в Україну цукру-сирцю тростинного у 1999 році	994-XIV	16.07.1999	Чинний	Закон	Верховна Рада України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Акт не підзакон ний
16	Про додаткові заходи щодо кредитування комплексу сільськогосподарських робіт	398	25.02.2000	Не визначено	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор но	Неактуальний	Законний
1	Про деякі	868	02.06.2	Втратив	Положенн	Кабінет	Підтвердж	Неактуал	Законни

7	питання державного регулювання виробництва і реалізації цукру		000	чинність	я, Порядок, Постанова	Міністрів України	ений регулятор ний	ьний	й
18	Про ввезення в Україну цукру-сирцю тростинного в 2000 році	1797 -III	08.06.2000	Термін дії фактично заверше ний	Закон	Верховна Рада України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Акт не підзакон ний
19	Про затвердження Положення про умови визначення на конкурсних засадах підприємств, що здійснюватимуть переробку цукру-сирцю тростинного в 2000 році	115	06.07.2000	Термін дії фактично заверше ний	Наказ	Міністерство аграрної політики України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Законний
20	Про порядок видачі ліцензій на імпорт цукру-сирцю тростинного	150	17.07.2000	Термін дії фактично заверше ний	Наказ	Міністерство економіки України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Законний
21	Про ввезення в Україну цукру-сирцю тростинного в 2001 році	2462 -III	29.05.2001	Термін дії фактично заверше ний	Закон	Верховна Рада України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Акт не підзакон ний
22	Про затвердження Положення про умови визначення на	195	04.07.2001	Термін дії фактично заверше	Наказ	Міністерство аграрної політики України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Законний

	конкурсних засадах підприємств, що здійснюватимуть переробку цукру-сирцю тростинного в 2001 році			ний					
23	Про порядок видачі ліцензій на імпорт цукру-сирцю тростинного в 2001 році	146	16.07.2001	Термін дії фактично завершений	Наказ	Міністерство економіки України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
24	Про ввезення в Україну цукру-сирцю тростинного у 2003 році	868-IV	22.05.2003	Термін дії фактично завершений	Закон	Верховна Рада України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Акт не підзаконний
25	Деякі питання державного регулювання виробництва і реалізації цукру	117	04.02.2004	Втратив чинність	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
26	Про заходи з реалізації квот на ввезення в Україну цукру-сирцю з тростини у 2004 році	619	12.05.2004	Термін дії фактично завершений	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
27	Про державну підтримку сільського господарства України	1877-IV	24.06.2004	Чинний	Закон	Верховна Рада України	Підтверджений регулятор ний	Актуальний	Акт не підзаконний
28	Про порядок видачі ліцензій на ввезення цукру-сирцю з	256	07.07.2004	Термін дії фактично	Наказ	Міністерство економіки та з	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний

	тростини в 2004 році			завершений		питань європейської інтеграції України			
29	Про встановлення граничного розміру квоти та мінімальної ціни на виробництво і реалізацію цукру у період з 1 вересня 2005 р. до 1 вересня 2006 р.	289	13.04.2005	Термін дії фактично завершений	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
30	Про порядок реалізації цукру з державного резерву	219-р	25.06.2005	Термін дії фактично завершений	Розпорядження	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
31	Про заходи щодо державного регулювання виробництва і реалізації цукру та цукрових буряків	171	20.02.2006	Термін дії фактично завершений	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
32	Про встановлення тарифної квоти на ввезення в Україну цукру-сирцю з тростини	404-V	30.11.2006	Чинний	Закон	Верховна Рада України	Підтверджений регулятор ний	Актуальний	Акт не підзаконний
33	Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру	404	07.03.2007	Термін дії фактично	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний

	та цукрових буряків			заверше ний					
3 4	Питання державного регулювання виробництва і реалізації цукру	568-р	25.07.2007	Втратив чинність	Розпорядження	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Законни й
3 5	Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2008 р. до 1 вересня 2009 р.	20	23.01.2008	Термін дії фактич но заверше ний	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Законни й
3 6	Про затвердження Порядку розподілу тарифної квоти на ввезення в Україну цукру-сирцю з тростини	1002	12.11.2008	Чинний	Порядок	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Актуальн ий	Законни й
3 7	Про порядок видачі ліцензій на імпорт в Україну цукру-сирцю з тростини в межах тарифної квоти	15	20.01.2009	Чинний	Інструкція	Міністерс тво економіки України	Підтвердж ений регулятор ний	Актуальн ий	Законни й
3 8	Про зміну строку скасування вилучення цукру білого з режиму вільної торгівлі з Російською Федерацією	38	28.01.2009	Термін дії фактич но заверше ний	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Законни й

39	Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2009 р. до 1 вересня 2010 р.	63	04.02.2009	Термін дії фактично завершений	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
40	Про здійснення додаткових заходів щодо стабілізації ситуації, що склалася на внутрішньому ринку цукру	952-р	12.08.2009	Термін дії фактично завершений	Розпорядження	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
41	Про закупівлю Аграрним фондом цукру для формування державного інтервенційного фонду	1022	23.09.2009	Термін дії фактично завершений	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
42	Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2010 р. до 1 вересня 2011 р.	96	03.02.2010	Термін дії фактично завершений	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
43	Про виділення коштів Стабілізаційного фонду для виплати дотацій сільськогосподарським товаровиробникам на 1 гектар	1925-р	04.10.2010	Термін дії фактично завершений	Розпорядження	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний

	посівів цукрового буряку, льону-довгунця								
44	Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2011 р. до 1 вересня 2012 р.	179	02.03.2011	Термін дії фактично завершений	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
45	Про закупівлю цукру до державного матеріального резерву	264-р	23.03.2011	Чинний	Розпорядження	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
46	Про затвердження Порядку декларування наявності цукру	851	10.08.2011	Втратив чинність	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
47	Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2012 р. до 1 вересня 2013 року	290	11.04.2012	Втратив чинність	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
48	Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2013 р. до 1 вересня 2014 року	223	03.04.2013	Втратив чинність	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтверджений регулятор ний	Неактуальний	Законний
4	Про державне	912	11.12.2	Термін	Постанова	Кабінет	Підтвердж	Неактуал	Законни

9	регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2014 р. до 1 вересня 2015 року		013	дії фактично завершений		Міністрів України	ений регулятор ний	ьний	й
50	Про продаж цукру з державного інтервенційного фонду	370	06.08.2014	Чинний	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Законни й
51	Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2015 р. до 1 вересня 2016 року	189	08.04.2015	Втратив чинність	Постанова	Кабінет Міністрів України	Підтвердж ений регулятор ний	Неактуал ьний	Законни й
52	Про деякі питання здійснення страхування майбутнього врожаю цукрового буряку з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весь період вирощування	472	10.12.2015	Втратив чинність	Наказ	Міністерство аграрної політики та продовольства України	Підтвердж ений регулятор ний	Актуальн ий	Законни й
53	Стандартний договір страхування майбутнього врожаю цукрового	3050	10.12.2015	Втратив чинність	Розпорядж ення	Національна комісія, що здійснює державне	Підтвердж ений регулятор ний	Актуальн ий	Законни й

	буряку з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весь період вирощування (страховий продукт 1)					регулювання у сфері ринків фінансових послуг			
54	Стандартні страхові тарифи для страхування майбутнього врожаю цукрового буряку з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весь період вирощування (страховий продукт 1)	3050	10.12.2015	Втратив чинність	Розпорядження	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг	Підтверджений регуляторний	Актуальний	Законний
55	Про деякі питання здійснення страхування майбутнього врожаю цукрового буряку з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весь період вирощування	3050	10.12.2015	Втратив чинність	Розпорядження	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг	Підтверджений регуляторний	Актуальний	Законний